

BinnenBand

jaargang 17 nr. 76 - maart 2012

EEN BAND TUSSEN BINNENLANDS BESTUUR EN DE LOKALE BESTUREN

Verkiezingen 2012: wie doet wat

Verkiezingen: ICT-keten

Geschiedenis van een stemcomputer

Digitaal stemmen in 10 stappen

Comité van de Regio's

Lokale besturen in het Verenigd Koninkrijk met focus op Engeland

Deens ambassadeur leert het agentschap de Deense hervormingen kennen

Wijziging decreet begraafplaatsen en lijkbezorging

03/12

AGENTSCHAP VOOR
BINNENLANDS
BESTUUR

14 oktober 2012

Een nieuw kiesdecreet, de website vlaanderenkiest.be, de nieuwsbrief Binnen!@nd Verkiezingen...

De lokale en provinciale verkiezingsdag mag dan nog wel maanden van ons af verwijderd zijn, de voorbereiding ervan is op alle fronten (juridisch, organisatie, communicatie) in volle gang. Deze BinnenBand zet de organisatie en het digitaal stemmen even in de schijnwerpers.

colofon

BinnenBand
tweemaandelijks uitgave van het
Agentschap voor Binnenlands Bestuur
Vlaamse overheid

bestemd voor o.m. de gemeentebesturen,
de intergemeentelijke verenigingen,
de gemeentebedrijven,
de provinciebesturen en de OCMW's

verantwoordelijke uitgever

Guido Decoster, administrateur-generaal
Boudewijnlaan 30 bus 70, 1000 Brussel

hoofredactie

Peter Maes - 02 553 39 68

redactieraad

Kris Coupé, Janneke Cocle,
Jeroen Dejonckheere, Tom Doesselaere,
Chris Rollewagen, Lieve Raiglot,
Martine Tobback, Ann François,
Anit Vervoort

lay-out

Sylvie Van de Waeter

coördinatie en eindredactie
afdeling Organisatie en Beheer

druk

Antilope, Lier

Afgifttekantoor Antwerpen X

in dit nummer

ORGANISATIE VERKIEZINGEN

- 3 Verkiezingen organiseren doe je niet alleen: wie doet wat?
- 6 Verkiezingen: de ICT-keten
- 8 U hoort nog van ons
- 9 U vraagt?

DIGITAAL STEMMEN

- 10 Geschiedenis van een stemcomputer
- 14 Wie stemt digitaal?
- 15 Schematische voorstelling stembureau 2012
- 16 Digitaal stemmen in 10 stappen
- 18 Het digitaal kiesdecreet
- 19 Hoe ziet het scherm eruit?
- 20 Vragen van besturen rond digitaal stemmen

BINNENBAND ALGEMEEN

- 22 Europese instellingen: Comité van de Regio's
- 24 Lokale besturen in het Verenigd Koninkrijk met focus op Engeland
- 28 Deense ambassadeur leert ABB de Deense hervormingen kennen
- 29 Wijziging decreet van 16 januari 2004 op begraafplaatsen en lijkbezorging
- 30 Parlementaire vragen

Verkiezingen organiseren doe je niet alleen: wie doet wat?

2012
vlaanderenkiest.be

Verkiezingen organiseren in ons land is een complexe aangelegenheid. Het vraagt een intense voorbereiding en planning. Dit artikel geeft u een beeld van hoe het Agentschap voor Binnenlands Bestuur zich heeft gestructureerd om van de lokale en provinciale verkiezingen op 14 oktober 2012 een succes te maken en welke partners hierbij betrokken zijn. De feitelijke organisatie van de verkiezingen berust bij de rechtelijke macht, bij de hoofdbureaus. Ook de gemeenten zijn belangrijke spelers bij verkiezingen. Deze bijdrage focust op de rol van de Vlaamse overheid in dit verhaal.

Centrale organisatie: stuurgroep en verkiezingssecretariaat

De Vlaamse **minister van Binnenlands Bestuur**, Geert Bourgeois, staat aan de top van de organisatiestructuur. Hij draagt de politieke verantwoordelijkheid. Het Agentschap voor Binnenlands Bestuur brengt de organisatie en de coördinatie in de praktijk. De leidend ambtenaar is Guido Decoster.

De **stuurgroep** is het centrale overleg-, beslissings- en rapporteringsorgaan. Hierin zetelen de administrateur-generaal, de trekkende ambtenaren en vertegenwoordigers van de minister en de ICT-partner. De stuurgroep stuurt drie teams aan: het juridisch team, het organisatie- en het communicatieteam.

Het **verkiezingssecretariaat** is het centrale kruispunt. Het zorgt voor de verwerking van het kiesgebeuren, is het eerste aanspreekpunt, en coördineert de dagelijkse werking van de verschillende teams.

Organisatie, regelgeving en communicatie

Het werk dat de gemeente- en provincieraadsverkiezingen met zich mee brengen wordt naar inhoud over twee teams verdeeld: een juridisch team en een organisatorisch team.

Het **juridisch team** is verantwoordelijk voor de opmaak van de kiesdecreten, de besluiten van de Vlaamse Regering, de ministeriële besluiten en de meer dan 200 formulieren die bij de verkiezingen nodig zijn. Verder levert dit team de juridische insteek voor omzendbrieven, onderrichtingen en berichten, maakt ze veelvoorkomende vragen aan voor vlaanderenkiest.be en staat het in voor het beantwoorden van iedere juridische vraag.

Het organisatorisch team concentreert zich op de praktische organisatie van de verkiezingen, de procedures, de logistieke ondersteuning, het gebruik van software, het netwerk en de verbinding met het Rijksregister, het doorsturen van de resultaten, de

stemcomputers, de technische bijstand, de opleidingen, de gebruikershandleidingen, de helpdesk enz.

Naast de juridische en organisatorische pijler is er een **communicatieteam**.

Deze mensen staan onder meer in voor de aanmaak en het onderhoud van de verkiezingswebsite vlaanderenkiest.be en de nieuwsbrief Binnenl@nd Verkiezingen. Voornaamste taak is alle informatie die nuttig is voor de lokale besturen, provincies, hoofdbureaus en burgers te verzamelen, en deze dan correct en snel op adequate manier te verspreiden.

ABB lokaal

Verkiezingen organiseren kan je niet enkel vanuit Brussel. Het agentschap wendt daarom ook zijn geografische verspreiding aan om op lokaal vlak een ondersteuning voor de verkiezingen te verzekeren, zowel op organisatorisch als op juridisch vlak.

In iedere provinciale afdeling van het agentschap is voor de organisatie, een

ORGANISATIE VERKIEZINGEN

provinciale (verkiezings)coördinator aangesteld.

De provinciale coördinator is in zijn provincie het filiaal van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur voor de gemeenten, de provincie en de hoofdbureaus. Iedere provinciale coördinator werkt nauw samen met de juridische verkiezingsexpert in zijn afdeling en stuurt een team van regioverantwoordelijken aan.

Partners

Verkiezingen organiseer je niet alleen. Het agentschap doet dan ook beroep op de expertise van andere organisaties zowel binnen als buiten de Vlaamse overheid.

Taaladvies is een cruciale partner in het streven van het agentschap om alle formulieren en modellen, en dat zijn er zo een tweehonderd, in vlot hedendaags

Nederlands aan te bieden. De **infolijn 1700** assisteert het verkiezingssecretariaat bij het opvangen van verkiezingsvragen.

De externe partners zijn vooral te vinden op het vlak van ICT.

De firma Smartmatic is de producent van het recent gekozen stelsysteem.

De firma's HP en Belgacom vormen samen het consortium dat instaat voor de software die zal gebruikt worden voor de kandidatingave, het veilig doorsturen van de resultaten, het berekenen van de zetelverdeling en de publicatie naar de media. Stésud werkt in onderaanneming van HP-Belgacom aan de software voor kandidaten- en resultatenbeheer. Wincor-Nixdorf verzorgt in onderaanneming van Smartmatic de technische ondersteuning van de stemapparatuur op de verkiezingsdag.

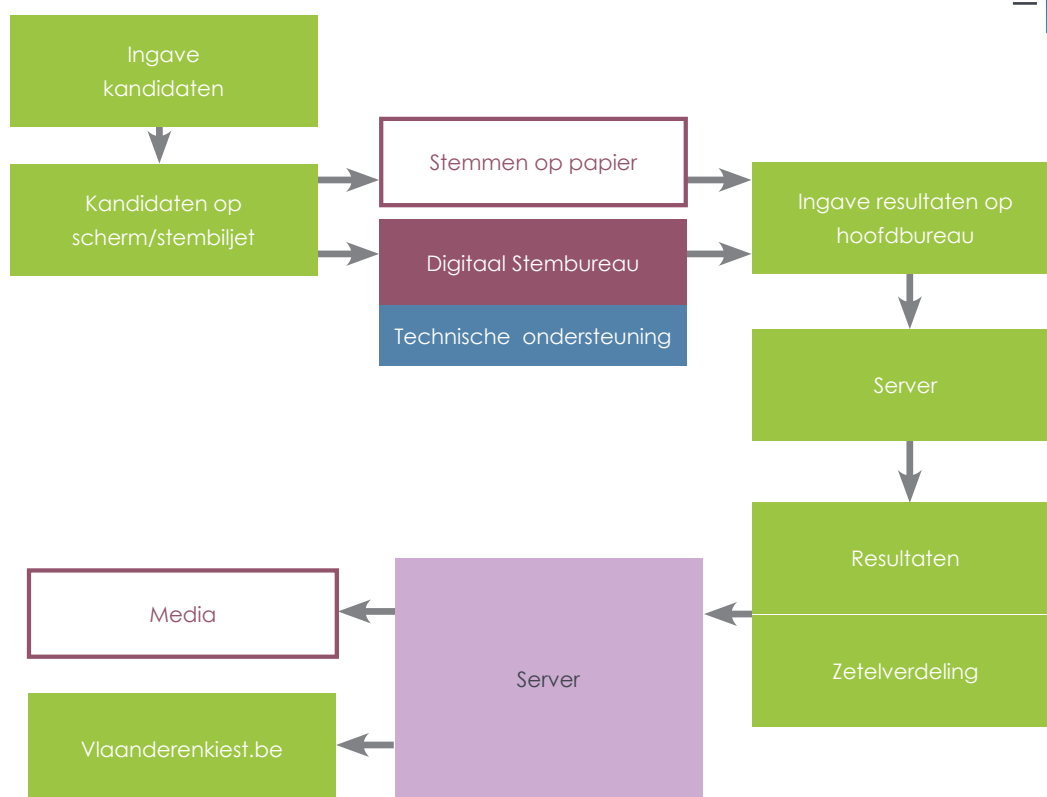
En niet te vergeten

Decretaal is ook nog voorzien dat het Vlaams Parlement een college van deskundigen aanstelt. Dat college ziet toe op de integriteit van alles wat digitaal is bij deze verkiezingen en rapporteert rechtstreeks aan het Vlaams Parlement.

Een door de Vlaamse overheid erkend extern bedrijf adviseert de minister overigens in het goedkeuren van de verkiezingssoftware. Zowel voor de stemsoftware als voor het kandidaten- en resultatenbeheer is dat PwC. Ook B-Post draagt zijn steentje bij op basis van de beheersovereenkomst met de overheden, onder meer bij de uitbetaling van de presentiegelden, het portvrijdom, het aan huis bestellen van de oproepingsbrieven enz.

De ICT-keten (vereenvoudigd)

2012 vlaanderenkiest.be

Team Organisatie

Taak

- Staat in voor alle organisatorische aspecten verbonden met de verkiezingen zoals:
  - » het opvolgen van het digitaal stemmen
  - » de gebruikte software voor kandidateningave en de zetelverdeling
  - » de publicatie van de resultaten...
  - » de logistiek, onder meer het stempapier
- Gaat na of de juridische tekst (o.a. de formulieren) overeenstemt met de effectieve organisatie (apparatuur, software).
- Draagt bij tot onderrichtingen en omzendbrieven.
- Organiseert opleidingen.
- Beantwoordt de organisatorische vragen

Juridisch Team

Taak

- Levert de juridische onderbouw voor de organisatie van de verkiezingen.
- Maakt regelgeving op:
  - » kiesdecreten
  - » besluiten van de Vlaamse Regering
  - » ministeriële besluiten
  - » omzendbrieven
  - » formulieren
  - » onderrichtingen.
- Ziet FAQ na.
- Beantwoordt de juridische vragen
- Stelt de verkiezingskalender op.

Verkiezingssecretariaat

Taak

- Volgt dagelijks alle praktische aspecten verbonden met de verkiezingen op.
- Verdeelt en verwerkt alle e-mailvragen.
- Ondersteunt het organisatorisch en het juridisch team.
- Verzorgt de lay-out van de formulieren.
- Coördineert opleidingen en vorming.
- Verzamelt de contactgegevens van gemeentebesturen en hoofdbureaus.

Team Communicatie

Taak

- Houdt de verkiezingswebsite vlaanderenkiest.be actueel.
- Verspreidt de nieuwsbrief Binnenl@nd Verkiezingen.
- Publiceert gevalideerde informatie en documenten, zoals de regelgeving (formulieren).
- Coördineert de communicatie.
- Werkt mee aan infomomenten en persconferenties.
- Spoort actief informatie op. Gaat na welke items bij de andere teams het publiceren waard zijn.
- Verwerkt veelvoorkomende vragen tot FAQ.

Contact

Contactformulier op vlaanderenkiest.be
E-mail: info@vlaanderenkiest.be
Telefoon verkiezingssecretariaat: 02 553 59 75 of 02 553 59 67

Verkiezingen: de ICT-keten uitgelegd

Het verloop van een verkiezing is een keten waarbij heel wat software, gegevensverwerking, beveiliging, technische ondersteuning en hardware komt kijken. Wie doet wat? Hoe loopt alles? Het projectteam van het agentschap poogt een duidelijk beeld te schetsen. We vragen het aan **Tom Doesselaere, projectleider verkiezingen** en aan **Ulrich Rogiers, lid van het projectteam van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur**.

Wie zijn de ICT-partners van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur (ABB) en wat is hun rol?

Tom Doesselaere: "De ICT-partners van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur zijn Smartmatic en het consortium HP-Belgacom. Dat zijn de meest in het oog springende partners."

Ulrich Rogiers: "Smartmatic is het bedrijf aan wie de overheidsopdracht is gegund om een nieuw digitaal stelsysteem te produceren en te leveren. Zij staan in voor alles wat met het digitaal stemmen te maken heeft. Dat zijn de stemcomputer, de voorzitterscomputer, de stembussen en de software die gebruikt worden in een digitaal stembureau."

Tom Doesselaere: "Het consortium HP-Belgacom is verantwoordelijk voor de gegevensverwerking vóór, tijdens en na de stembusgang. Zij schrijven de software die gebruikt wordt om de kandidaten in het systeem te brengen, zodanig dat die uiteindelijk op het stembiljet of op het scherm van de stemcomputer kunnen verschijnen. Op de verkiezingsdag telt, verdeelt en verwerkt hun software de getelde stemmen, berekent het de zetelverdeling en doet het de noodzakelijke bijlagen bij de processen-verbaal van de verschillende hoofdbureaus uit de printer rollen.

HP-Belgacom werkt samen met Stésud als onderaannemer om een vlotte verwerking van al deze gegevens mogelijk te maken. Stésud is al jaren betrokken bij de federale verkiezingen en heeft voor ons in 2006 de stemsoftware voor de oude stemcomputers gemaakt."

Ulrich Rogiers: "Het actieterrein van Smartmatic is beperkt tot die stembureaus waar digitaal gestemd wordt. Maar elk hoofdbureau, ongeacht of er manueel of digitaal wordt gestemd, zal met de software van HP-Belgacom en Stésud werken voor het kandidatenbeheer en het resultatenbeheer. Soms verliest men dit uit het oog.

Tom Doesselaere: "Dat zijn de meest in het oog springende partners. Je mag echter de andere - misschien minder prominente - medespelers zoals Belgacom, Akamai en Wincor-Nixdorf niet uit het oog verliezen. Zij spelen bij de verkiezingen ook een belangrijke rol. Zo staat Wincor-Nixdorf, als onderaannemer van Smartmatic, in voor de technische ondersteuning van de digitale stembureaus op de verkiezingsdag en host Belgacom de servers voor de verwerking van alle gegevens. Akamai staat dan weer in voor de servers die dienen om de resultaten te publiceren op de website en de gegevensstroom naar de media.

Het eerste moment wanneer de ICT echt in het spel komt is bij de kandidateninvoer. Hoe gebeurt dit?

Tom Doesselaere: "De voorzitter van het hoofdbureau gebruikt de software van HP-Belgacom en Stésud om de kandidatenlijsten in te geven. Deze software draait op een desktop of een laptop, het is geen webtoepassing.

De software zal toelaten dat de partijen een digitale kopie van hun kandidatenlijst aanleveren die dan in de software kan opgeladen worden. Dat vermijdt dat het hoofdbureau alle namen van alle kandidaten moet intikken.

De software controleert via het Rijksregister bepaalde gegevens, zoals de leeftijd van de kandidaten, het geslacht en de woonplaats. De voorzitter kan de kandidatenlijsten digitaal ondertekenen en doorsturen via een beveiligde netwerkverbinding.

Uiteindelijk belanden de ingevoerde lijsten, na definitieve goedkeuring door het hoofdbureau, op het stembiljet of op het scherm van de stemcomputer.

Dan is het 14 oktober 2012, verkiezingsdag...

Ulrich Rogiers: "De voornaamste ICT-toepassing in de voormiddag is natuurlijk de stemsoftware in de stemlokalen waar digitaal gestemd wordt. Het is een nieuw systeem dus het zal voor iedereen wat wennen zijn, maar omstreeks 15 uur, na het sluiten van het stembureau, gaat de voorzitter met de usb-gegevensdragers waarop de stemmen voor alle verkiezingen staan, naar het gemeentelijk hoofdbureau of – in Antwerpen – naar het stadsdistrictshoofdbureau. Bij manuele stemming moet de voorzitter van het stembureau naar het toegewezen telbureau voor respectievelijk de gemeenteraadsverkiezing en de provincieraadsverkiezing.

Tom Doesselaere: "Uiteindelijk belanden de stemresultaten, of die nu manueel zijn ingevoerd of via de usb-gegevensdrager worden opgeladen, op de computer(s) van de voorzitter van het hoofdbureau. De gemeentelijke hoofdbureaus sturen twee resultaten door: die van de gemeenteraadsverkiezingen en die van de provincieraadsverkiezingen. In Antwerpen zijn het de stadsdistrictshoofdbureaus die de resultaten van drie verkiezingen doorsturen.

De software van HP-Belgacom en Stésud-verwerkt de gegevens en produceert de noodzakelijke bijlagen bij de processen-verbaal. Voor de gemeenteraadsverkiezingen bevatten die bijlagen de algemene resultaten voor die kieskring (de gemeente), de zetelverdeling en de toewijzing van de verkozenen. Voor de provincieraadsverkiezingen is dat enkel een weergave van de doorgestuurde aantallen. Het provinciaal hoofdbureau krijgt de gegevens van de provincieraadsverkiezingen van alle provinciedistricten. Eenmaal alle gegevens bekend, kan het provinciaal hoofdbureau de lijstenverbinding, de zetelverdeling en de toewijzing van de verkozenen afdrucken.

Waarom wordt alles verzameld op het gemeentelijk hoofdbureau?

Tom Doesselaere: "Het is eenvoudiger als alle uitslagen geteld en ingegeven worden op één niveau. Dat is efficiënter qua organisatie en voor de ICT. Ook moeten de voorzitters van de stembureaus niet meer naar meerdere hoofdbureaus gaan met hun usb-sticks of stembiljetten."

Hoeveel computers moeten er in elk hoofdbureau staan?

Ulrich Rogiers: "We vragen om in het gemeentelijk hoofdbureau, het stadsdistrictshoofdbureau, het provinciedistrictshoofdbureau en het provinciaal hoofdbureau minstens twee computers te voorzien. Die tweede computer dient als back-up.

Bij manuele stemming moet er, wanneer er verschillende hoofdbureaus samen zetten, per bijkomend verkiezingstype (gemeente, provinciedistrict, stadsdistrict) twee extra computers voorzien worden, waarbij die tweede opnieuw als back-up dient. Deze fysieke opsplitsing garandeert een duidelijke scheiding tussen de verschillende verkiezingen en hoofdbureaus. Het maakt de zaken ook technisch eenvoudiger.

Bij digitaal stemmen is één computer en een back-up in de meeste gemeentelijke hoofdbureaus voldoende. Er is immers slechts één usb-stick per stembureau. Daar staan alle uitslagen van alle verkiezingen op. Die laad je op in één computer die dan zal gebruikt worden voor het proces-verbaal van algemene telling van de provincieraadsverkiezingen en het proces-verbaal van de zetelverdeling voor de gemeenteraadsverkiezingen."

Tom Doesselaere: "Samengevat, in de gemeentelijke hoofdbureaus van de gemeenten met digitale stemming, moeten er twee computers voorzien zijn voor het opladen van de usb-sticks. De tweede is een back-up. In de gemeentelijke hoofdbureaus met telbureaus, zijn er meestal drie computers nodig. Eén voor

de ingave van de resultaten van de gemeenteraadsverkiezingen, één voor die van de provincieraadsverkiezingen en een back-up. In de grotere gemeenten worden meer pc's voorzien."

Wat is er van technische ondersteuning?

Tom Doesselaere: "Samen met onze ICT-partners HP-Belgacom zetten we een helpdesk op. Die biedt ondersteuning voor de software van het kandidatenbeheer, het resultatenbeheer, te volgen procedures, juridische kwesties enz. Wincor-Nixdorf is verantwoordelijk voor het technisch ondersteunen van de digitale stembureaus. Op de verkiezingsdag zijn hun technici verspreid over heel Vlaanderen."

Wat met opleidingen?

Ulrich Rogiers: "We beseffen dat met het nieuwe digitale stemsysteem en de nieuwe software nood is aan opleiding en opleidingsmateriaal. De gemeentelijke verantwoordelijken moeten zeker in staat zijn de voorzitters van de stembureaus te leren hoe ze hun stembureau moeten opstarten. Het opstarten van een stembureau is wel een vrij logische procedure. Maar we zullen ook opleidingen voorzien voor de software voor kandidaten- en resultatenbeheer. We zijn ons daar zeer van bewust. Er staat veel op stapel, maar dat zal in de komende maanden duidelijker worden.

Zo doen we ons best om zo snel mogelijk over stemcomputers met de juiste demo-software te beschikken. We zijn daarvoor in onderhandeling met de leverancier.

Tenslotte, wat moet iedereen voor ogen houden?

Tom Doesselaere: "Dat het een complexe organisatie is met heel veel spelers, dat de lokale organisatie in de gemeenten en de hoofdbureaus heel erg belangrijk is en dat we iedereen proberen door deze boeiende tijden te loodsen."

U hoort nog van ons

Bij de organisatie van verkiezingen is het uitermate belangrijk dat de juiste informatie op het juiste moment beschikbaar is. Het Agentschap voor Binnenlands Bestuur speelt hierbij een centrale rol. Het is het referentiepunt voor alle regelgeving van de Vlaamse overheid en als kenniscentrum het eerste aanspreekpunt voor de lokale en provinciale verkiezingen. Dit artikel stelt de twee voornaamste wijzen voor waarop het ABB zijn kennis deelt.

WWW.VLAANDERENKIEST.BE

De officiële website voor de lokale en provinciale verkiezingen van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur.

Vlaanderenkiest.be is de voornaamste informatiebron van het agentschap over de verkiezingen: alle regelgeving en documenten, zoals het kiesdecreet, ministeriële besluiten en formulieren zijn er - zodra ze officieel zijn - op terug te vinden.

De site bevat een kalender en een pak antwoorden op veelvoorkomende vragen. Alle informatie kan gefilterd worden al naargelang u kiezer bent, u zich kandidaat stelt of u deel uitmaakt van een bureau.

Op 14 oktober 2012 vindt u er eveneens de resultaten van de stembusgang.

De informatie op www.vlaanderenkiest.be wordt permanent bijgehouden en geactualiseerd. Het is het aangewezen middel om op de hoogte te blijven. Dit geldt zowel voor iedereen die bij de verkiezingsorganisatie betrokken is, als voor zij die informatie zoeken.

NIEUWSBRIEF: BINNEN@ND VERKIEZINGEN

De verkiezingsnieuwsbrief Binnen@nd Verkiezingen signaleert regelmatig nieuwe informatie in verband met de verkiezingen zoals gevalideerde regelgeving, gepubliceerde formulieren, nieuwe veelgestelde vragen...

Inschrijven op Binnen@nd Verkiezingen kan via:

- de verkiezingswebsite: www.vlaanderenkiest.be
- de website van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur: www.binnenland.vlaanderen.be.

U vraagt?

Kan ik stemmen? Mag ik stemmen? Hoe stel ik me kandidaat? Waar vind ik het volmachtformulier? Wanneer kunnen de kandidatenlijsten ingediend worden? Verkiezingen roepen veel vragen op. In 2006 een kleine 8000.

Waar kan iemand met zijn vragen terecht? Hoe pakt hij dit best aan?

VEELGESTELDE VRAGEN OP VLAANDERENKIEST.BE (FAQ)

De eerste hulp bij vragen over de lokale en provinciale verkiezingen is de verkiezingswebsite van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur: www.vlaanderenkiest.be.

De specifieke rubriek, FAQ staat vol met de meest gestelde vragen.

U kan op verschillende manieren de vragen sorteren:

- op moment: vóór, op of na de verkiezingsdag
- op rol: kandidaat, kiezer of lid van een bureau.

De zoekmachine gaat ook op zoek naar een opgegeven trefwoord in de tekst, niet enkel de titel van de veelgestelde vraag. Bovendien linkt iedere FAQ naar de relevante regelgeving.

De rubriek FAQ is het centrale punt voor antwoorden. Ook al stelt u uw vraag via een andere weg, de kans is groot dat men u verwijst naar deze pagina of een specifieke faq.

TELEFOON: 1700

Voor telefonische vragen kunt u gratis terecht bij de Vlaamse Infolijn 1700, elke werkdag van 9u tot 19u. De medewerkers van 1700 beantwoorden uw vraag of verwijzen u door naar de juiste persoon of website.

CONTACTFORMULIER OP VLAANDERENKIEST.BE

Vindt u het antwoord niet bij de reeds veelgestelde vragen? Dan kan u uw vraag kwijt op de contactpagina van de verkiezingswebsite. Uw bericht belandt dan op het verkiezingssecretariaat waar alles in het werk gesteld wordt om uw vraag zo snel mogelijk te beantwoorden.

Let wel: als het antwoord reeds vervat zit in een faq zal u daar naar verwezen worden.

E-MAIL: INFO@VLAANDERENKIEST.BE

U kan natuurlijk altijd uw vraag e-mailen naar info@vlaanderenkiest.be.

Net als bij de contactpagina op vlaanderenkiest.be komt uw vraag bij het verkiezingssecretariaat terecht. Vaak is het sneller toch even naar de verkiezingswebsite te surfen. Ook hier bestaat de kans dat het antwoord een verwijzing is naar de reeds op de site aanwezige faq.

Tom Doesselaere

Geschiedenis van een stemcomputer

Van universiteitsstudie tot prototype

Na de lokale verkiezingen van 2006 was het voor iedereen duidelijk: de stemcomputers hebben hun beste tijd gehad, we moeten dringend werk maken van vernieuwing.

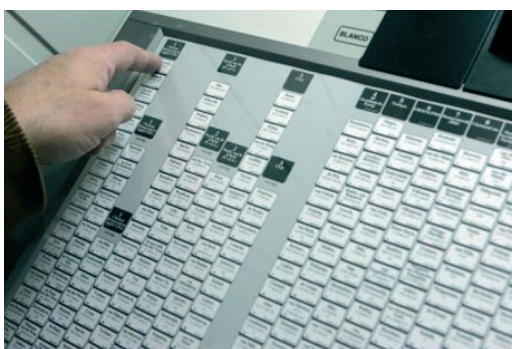
Consortium van universiteiten

Met het oog op de voorbereiding van het beslissingsproces, sloot de Vlaamse Regering op 14 juli 2005 een samenwerkingsovereenkomst met de federale overheid, het Waals en het Brussels Gewest. Een consortium van 7 Belgische universiteiten kreeg een studieopdracht toegewezen. Deze universiteiten moesten het landschap van het digitaal stemmen op wereldvlak in kaart brengen, bestuderen, daar conclusies uit trekken om uiteindelijk een voorstel te maken voor de "ideale" Belgische stemcomputer.

Enkele buitenlandse voorbeelden

Nederland heeft het digitaal stemmen (voorlopig) stopgezet. De actiegroep *wij vertrouwenstemcomputersniet.nl* lanceerde een publiek debat. Een maand voor de Nederlandse parlementsverkiezingen van 2006 publiceerde de actiegroep een rapport dat ernstige leemten in de beveiliging van de oude stemcomputers onthulde. Negentig procent van de Nederlandse kiezers gebruikte dat systeem. Het toestel had niet echt een scherm en werkte met knoppen waarop de naam van de kandidaten was aangebracht. Grote kritiek op de toestellen was dat men heel gemakkelijk de chip

waarop de stemresultaten opgeslagen waren, kon vervangen zonder sporen na te laten. Er was ook nog een andere stemcomputer in gebruik. Die computer was gebaseerd op een pc en had een

Een stemcomputer met knoppen

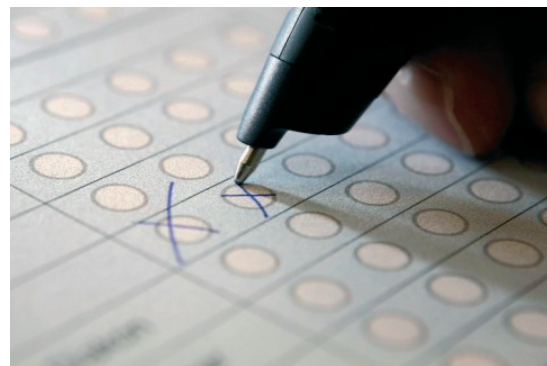
aanraakscherm. De SDU stemcomputers bleken elektromagnetische straling af te geven die tot op enkele tientallen meter met een antenne nog opgevangen en geanalyseerd kon worden. Geen van beide systemen leverde een papieren bewijs af. Controle achteraf of het handmatig hertellen was bij een twijfelachtig resultaat onmogelijk.

In Groot-Brittannië passeerden diverse digitale stemexperimenten de revue. Die kwamen er overwegend voor de lokale verkiezingen met de bedoeling de opkomst te verhogen door het de kiezer makkelijk en aantrekkelijk te maken. De

experimenten varieerden van stemmen via het internet, gsm en zelfs digitale televisie. Grootschalige projecten zijn er nooit gekomen.

Duitsland stemt hier en daar digitaal. De vroeger gebruikte oude Nederlandse stemcomputers werden inmiddels uit omloop gehaald. Nieuwere systemen zijn op beperkte schaal in de plaats gekomen. Slechts ongeveer 2 miljoen kiezers kunnen digitaal stemmen. De stad Hamburg voorzag voor de verkiezingen van het deelstaatsparlement in 2008 het gebruik van een stemboekje van ongeveer 25 pagina's in plaats van een gewoon

stembiljet. Hamburg zou gebruik maken van een digitale stem-pen. Dat is een balpen met een ingebouwde camera die een soort foto neemt van het stembiljet.

De stem-pen met ingebouwde camera

Aan de hand van een gedrukt rasterpatroon op het papier digitaliseert de stempen de stem. Een drukingsgroep wist vlak voor de verkiezingen een rechtelijke uitspraak te bekomen in kortgeding, waardoor de stempen verboden werd. Na de verkiezingen oordeelde de rechter ten gronde dat er geen redenen waren om de stempen te verbieden.

Estland is een van de weinige landen waar je daadwerkelijk via internet kan stemmen. Hoewel het internetstemmen er sedert 2005 bestaat, kende het aanvankelijk bijzonder weinig succes. Ondertussen is het deelnamepercentage gestegen tot boven de 20%.

De Verenigde Staten gebruiken een bonte verzameling van stemtoestellen: mechanische apparaten met hendels en tandwielen, mecanografische toestellen met ponskaarten, stemcomputers, scanners voor papieren stembiljetten. Na de eindeloze hertellingen bij de presidentsverkiezingen van 2000 met de discussies over de gaatjes in de ponskaarten, versnelde de modernisering van de toestellen. In de V.S. worden kleine eenvoudige stembiljetten gebruikt met weinig lijsten en namen, wat de digitalisering een stuk gemakkelijker maakt dan in België.

Official Ballot Municipal Elections		
INSTRUCTIONS TO VOTERS You may cast up to three (3) votes. You may distribute your three votes in any way among the candidates: all three for one candidate, two for one and one for another, or one for each of three candidates. Cast votes for candidates by filling in the numbered boxes next to their name. For example, to cast three votes for a candidate, fill in boxes 1, 2 and 3.	Candidates for City Council District One (Three to be elected.)	<i>You may cast no more than three (3) votes.</i>
	Enid Lakeman Democrat	1 2 3
	Thomas Gilpin Republican	1 2 3
	J.F.H. Wright Democrat	1 2 3
	Clarence Hoag Democrat	1 2 3
	John Humphreys Republican	1 2 3
	Write In	1 2 3
Write In	1 2 3	
Write In	1 2 3	

Een Amerikaans stembiljet

Overzicht stemmethodes

Het consortium van Belgische universiteiten heeft verschillende digitale stemprocedures bestudeerd:

- Scanning van papieren stembiljetten
- Internetstemmen
- Kioskstemmen
- Thinclients
- De stempen
- Het "verbeterd papieren stembiljet" of "stemdrukker".

Scanning

Scanning van papieren stembiljetten is in principe een vrij eenvoudig proces. In ons land werken we echter met veel lijsten en veel kandidaten waardoor we, zeker in de grote steden, gigantische stembiljetten nodig hebben. We zijn op dat vlak wellicht wereldleider.

Omdat grote stembiljetten veel vouwen hebben, is het scannen veel kwetsbaarder voor kalibratie- en interpretatiefouten. De laatste jaren zijn de scanners technisch verbeterd, maar het blijft moeilijk. Een tweede probleem is dat scanners voor grote formaten (A1 en groter) dure en moeilijk te verplaatsen toestellen zijn die intensief moeten gebruikt worden om rendabel te zijn. Deze scanners zijn tussen twee verkiezingen gemiddeld anderhalf jaar werkloos...

Internetstemmen

Een bijzonder aantrekkelijk idee, maar erg moeilijk uit te voeren. Estland is tot nu toe het enige land ter wereld waar internetstemmen op een redelijke schaal gebeurt.

Een aantal bezwaren: zie kader hiernaast.

Een aantal bezwaren tegen internetstemmen

- Geheim van de stemming: dat hoeft weinig uitleg. De living of een openbare bibliotheek biedt niet dezelfde privacy als een stemhokje. Bovendien ben je verplicht je elektronische identiteitskaart te gebruiken om te beletten dat iemand meerdere keren stemt. Maar hoe haal je de perceptie weg dat je identiteit wel aan het stemmen gekoppeld is, maar niet aan de stem?
- Complexiteit van de broncode: de software die voor internetstemmen nodig is, is bijzonder complex. Het is dan ook erg moeilijk om de programmacode te laten certificeren op integriteit van het stemproces.
- Zekerheid: is mijn stem wel geregistreerd? Hoe overtuig je een internetstemmer ervan dat zijn stem effectief meetelt? Er bestaan een aantal systemen, maar geen eenvoudige. Meestal krijgt de kiezer na het stemmen een uniek nummer, dat hij na de verkiezingen kan opzoeken op lijsten die op het internet gepubliceerd worden. Een andere mogelijkheid is dat de overheid na de verkiezingen elke stem met een uniek nummer, maar wel anoniem, openbaar maakt via internet.
- Computervirussen: Amerikaanse onderzoekers hebben bij wijze van experiment verkiezingssoftware voor internetstemmen besmet met "wormen" en "Trojaanse paarden". De verkiezingsresultaten werden gemanipuleerd en de worm of het Trojaanse paard vernietigde zichzelf naar het einde van de stemverrichtingen. Er was geen enkel spoor meer van te bekennen... Het uitsluiten van dergelijke risico's maakt de software bijzonder complex en duur.

DIGITAAL STEMMEN

Kioskstemmen

Dat is hetzelfde als internetstemmen, maar in een stemlokaal. Er is meer privacy, maar alle andere bezwaren blijven gelden.

Thinclients

In elk stembureau staat een server die enerzijds verbonden is met een centraal systeem via internet en anderzijds met een aantal "thinclients", een soort terminals waarop kiezers kunnen stemmen. Per stembureau is hier een vrij complexe installatie vereist. Bovendien moeten al die servers beheerd en onderhouden worden en moet er in elk stemlokaal een netwerkverbinding zijn, die verbonden is met het centraal computersysteem.

De stem-pen

Het principe van de stem-pen is eerder in dit artikel aan bod gekomen. Hoewel een aantrekkelijk systeem, is de invoering in België moeilijk omdat het onhandig is bij een groot formaat van stembiljetten, er een aantal veiligheidsproblemen niet opgelost zijn, er problemen waren met de software in de pen en de batterijen in de pen onvervangbaar zijn.

Het verbeterd papieren stembiljet

Dit concept is de nieuwe stemcomputer zoals die nu in productie is. Het principe is dat de stemcomputer een papierstrook maakt waarop zowel de stem in een tweedimensionale barcode als in leesbare tekst staat. Die barcode wordt door een scanner op de stembus ingescand. De kiezer ziet wat er effectief op zijn "stembiljet" staat. Dat was onmogelijk bij de oude stemcomputers, waar de stem alleen in digitale vorm op de magneetstrook van de kaart stond.

Het concept beantwoordt ook aan de eisen van de parlementaire kamer- en senaatscommissie die in 2007 stelde dat er een papieren spoor moet zijn bij digitaal stemmen. Belangrijk is dat de overeenstemming tussen de stem in de vorm van de barcode en van de tekst altijd kan

gecontroleerd worden, zowel tijdens de verkiezingen door het college van deskundigen van het Vlaams Parlement, als achteraf door de commissies voor verkiezingsbetwistingen en rechtbanken.

Encryptie, ondertekening en hashcode

Bij digitaal stemmen staat of valt alles met beveiliging. Er zijn twee belangrijke veiligheidssystemen die vaak worden toegepast in de software voor verkiezingen: encryptie en digitale handtekening met hashcode.

Encryptie

Encryptie of versleuteling heeft de bedoeling dat mensen die bepaalde gegevens niet mogen zien, die ook niet kunnen zien. De gegevens worden bij het verlaten van een systeem geëncrypteerd, vervolgens getransporteerd via een usb-stick of het internet, en tenslotte in het ontvangend systeem geïmporteerd en gedeëncrypteerd. Geëncrypteerde gegevens kunnen bekeken worden, maar zien eruit als ongestructureerde onzin: letters en cijfers betekenisloos door mekaar. Bekende encryptiealgoritmes zijn Rijndael, DES, elliptische kromme enz... Al naar gelang de beveiligingsgraad past men symmetrische of asymmetrische encryptie toe. Bij symmetrische encryptie encrypteert en decrypteert men met dezelfde sleutel, bij asymmetrische encryptie gebruikt men verschillende sleutels voor encryptie en decryptie.

Digitale handtekening

Een digitale handtekening bestaat uit twee algoritmen: een om de identiteit van de ondertekenaar te bevestigen, de andere om na te gaan of de informatie niet veranderd is na de ondertekening. Dat laatste algoritme zal van de gegevens in het bestand of digitaal document een datareeks (opeenvolging van cijfers en letters) van een vaste lengte maken,

de hashcode. De kleinste verandering in de oorspronkelijke tekst zal een compleet andere hashwaarde tot gevolg hebben. De ontvanger kan dus door controle van de hashwaarde zeker zijn dat een bestand of digitaal document niet vervalst is. Deze algoritmen worden onder andere gebruikt bij de afsluiting van de voorzitterscomputer in het stembureau. De gegevens op de usb-stick worden geëncrypteerd en digitaal ondertekend, met toevoeging van een hashcode.

Stemcomputer van Smartmatic

De FOD Binnenlandse zaken lanceerde samen met de Vlaamse en de Brusselse overheid een overheidsopdracht voor een nieuw digitaal stelsysteem. Het Venezolaans bedrijf Smartmatic werd uiteindelijk geselecteerd en mocht een prototype bouwen.

De stemcomputer van Smartmatic is gebaseerd op een toestel dat reeds gebruikt werd voor het onafhankelijkheidsreferendum in Curaçao en de verkiezingen in Venezuela. Smartmatic is ook actief op de Filipijnen en in de Verenigde Staten. In de V.S. gaat het om het PCOS toestel dat papieren stembiljetten scant bij het insteken in de stembus.

De Belgische eisen in het bestek waren erg verschillend van de bestaande toestellen van Smartmatic. Alleen de vorm doet nog een beetje denken aan de Latijns-Amerikaanse stemcomputers. Het is eigenlijk een totaal nieuw product geworden. Zowel het scherm, het moederbord, de thermische printer als de scanner zijn nieuwe ontwikkelingen. Het toestel is tweemaal zo groot geworden. Ook zijn zo goed als alle stuurprogramma's in de loop van het ontwikkelproces meerdere keren gewijzigd om tegemoet te komen aan de Belgische eisen.

Kenmerken nieuwe stemcomputers

De stemcomputer gebruikt Linux als besturingssysteem. Er zijn geen bewegende onderdelen in het toestel, zelfs geen harde schijf. Dat moet het aantal defecten aanzienlijk verminderen in vergelijking met de oude apparatuur waar een magneetkaartlezer was met motortjes en rubberen aandrijfriempjes. Er is ook geen batterij in de computer, een uitdrukkelijke eis van de Belgische overheden, gezien de slechte ervaringen met lekkende batterijen in de oude stemcomputers die corrosie veroorzaakten op de moederborden. De computer bestaat dus uit een moederbord waarop zich de elektronica bevindt, een aanraakscherm, een thermische printer en een chipkaartlezer. Omdat er geen harde schijf is, en op een paar bytes na ook geen flashgeheugen, heeft deze computer dus geen software aan boord. Alle software, het Linux besturingssysteem en de stemsoftware, moet geladen worden vanop een usb-stick die de overheid voor elke verkiezing maakt. Er is dus nooit nood aan upgradage van de software, vermits die bij elke verkiezing nieuw is.

Nog een belangrijk verschil met vroeger: alle usb-sticks met software voor de stembureaus zijn identieke kopieën. Ze bevatten dezelfde software en alle lijsten en alle kandidaten voor heel Vlaanderen. De login en paswoord van de voorzitter zorgen ervoor dat de juiste lijsten en kandidaten voor de juiste kieskring in de stemcomputers opgeladen worden. In het oude systeem waren de diskettes voor elk stembureau verschillend, wat een immens werk, en dus ook extra risico's, betekende voor de aanmaak ervan.

Totalisatie

Gemeenten die met de oude apparatuur vertrouwd zijn, kennen het systeem van totalisatie. De gemeentelijke hoofdbureaus aggregierten de resultaten van de verschillende stembureaus. Via verschillende totalisatiepc's werden de gegevens van alle diskettes opgeteld en op één diskette

geplaatst. Het hoofdbureau laadde dan de gegevens van die "getotaliseerde" diskette op naar het centraal systeem in Brussel. Deze werkwijze is tijdrovend en creëert bijkomende handelingen wat bijkomende risico's op fouten en technische problemen met zich meebrengt. Smartmatic heeft volgens de bepalingen van het bestek van de overheidsopdracht ook een totalisatiesysteem ontwikkeld. De Vlaamse overheid heeft uit efficiëntie ervoor gekozen om voor de lokale verkiezingen van 2012 geen totalisatie te gebruiken. Het gemeentehoofdbureau zal elke usb-stick met de gegevens van een stembureau rechtstreeks opladen in een pc die verbonden is met het centraal systeem in Brussel. De federale overheid zal mogelijk voor federaal georganiseerde verkiezingen wel het totalisatiesysteem gebruiken.

Prototype en certificering

Voor Smartmatic kon starten met de productie op grote schaal moest er nog aan twee voorwaarden voldaan worden: een verkiezingsexperiment en de certificering van het prototype. Het verkiezingsexperiment had plaats op 27 oktober 2011 op verschillende plaatsen in Vlaanderen en Brussel. Meer dan 6000 burgers brachten een stem uit. Het resultaat van het experiment was positief. Dankzij opmerkingen van de testkiezers konden we een aantal verbeteringen aanbrengen. Zo werd het inscannen van het stembiljet aanzienlijk verbeterd en worden de knoppen op het scherm om een stem te bevestigen of te annuleren duidelijker gemaakt. De certificering van het prototype en de software door het consulting- en adviesbureau PwC voltooide de overheidsopdracht in december 2011.

Wie stemt digitaal?

De beslissing van de Vlaamse Regering van 20 januari 2012.

Op 20 januari jongstleden heeft de Vlaamse Regering beslist welke gemeenten op 14 oktober digitaal kunnen stemmen.

De Vlaamse Regering ging akkoord om nieuwe digitale stelsystemen aan te kopen en om deze vervolgens in bruikleen aan te bieden aan:

- de 143 gemeenten die in 2006 de oude stemapparatuur gebruikten
- de steden Gent, Brugge, Aalst, Kortrijk, Oostende en Roeselare.

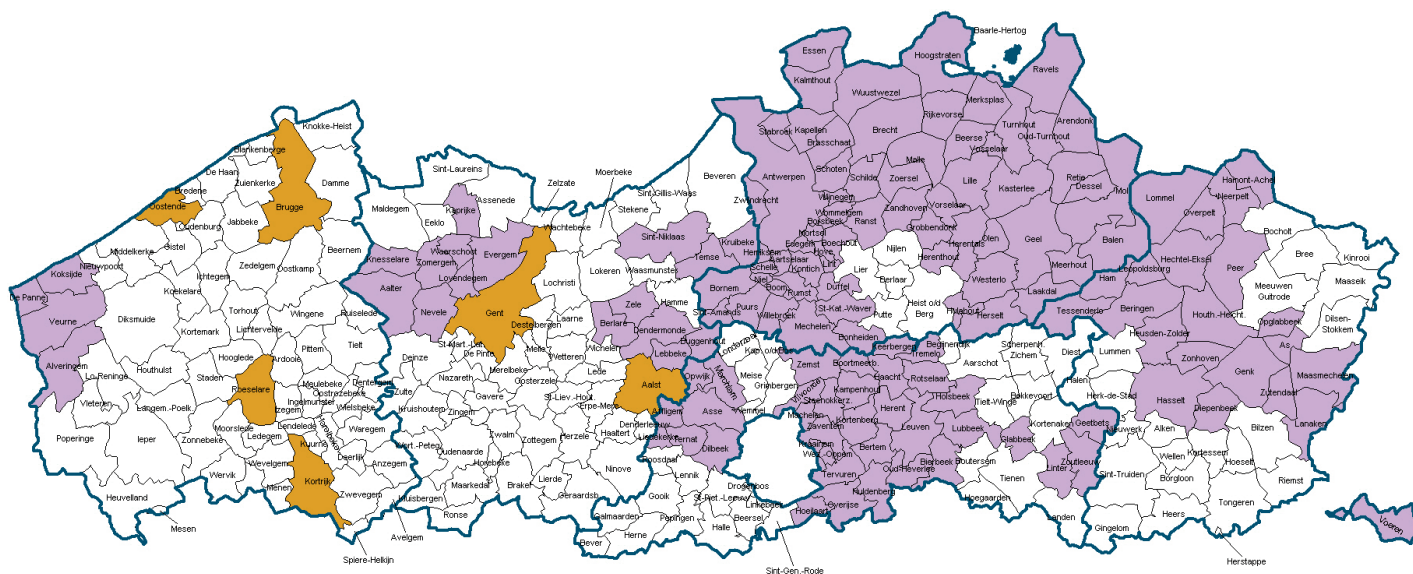
Ingeval sommige van de 149 gemeenten, aan wie de Vlaamse overheid de stelsystemen aanbiedt, geen gebruik wensen te maken van de nieuwe digitale stemapparatuur, zal de Vlaamse Regering de aldus vrijgekomen stelsystemen aanbieden aan de andere gemeenten, in volgorde van afnemend inwoneraantal.

In totaal gaat het om **149 gemeenten (48,4%)** en **60,9% van de kiezers**.

lokale verkiezingen van 14 oktober 2012

gemeenten waaraan het digitaal stelsysteem aangeboden is

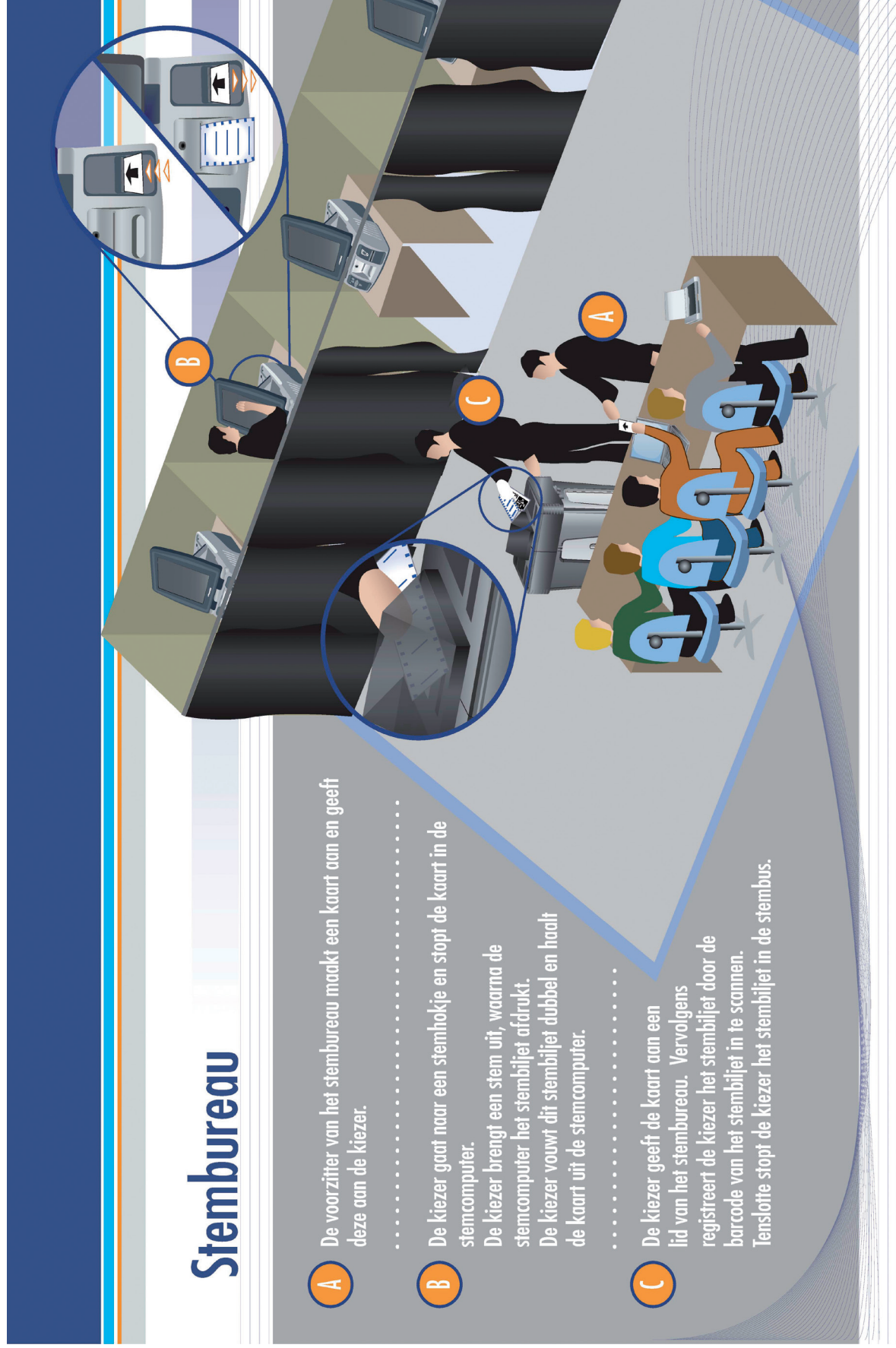
- stemden in 2006 al elektronisch (143)
- centrumsteden die in 2006 op papier stemden (6)

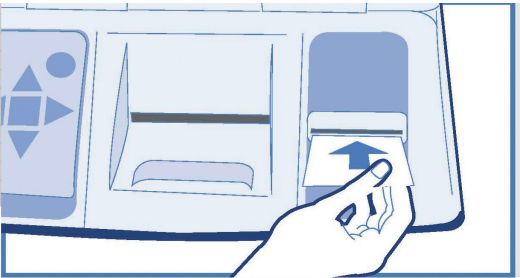
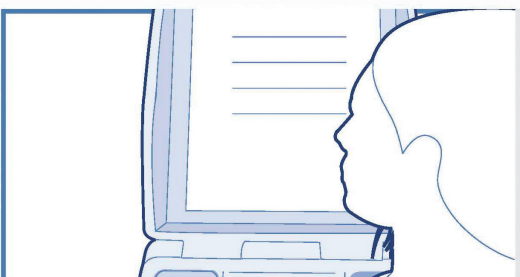
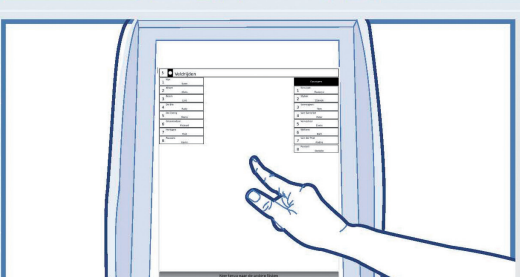

Schematische voorstelling stembureau 2012

Stembureau

- A** De voorzitter van het stembureau maakt een kaart aan en geeft deze aan de kiezer.
.....
- B** De kiezer gaat naar een stemhokje en stopt de kaart in de stemcomputer.
De kiezer brengt een stem uit, waarna de stemcomputer het stembiljet afdrukt.
De kiezer vouwt dit stembiljet dubbel en haalt de kaart uit de stemcomputer.
.....
- C** De kiezer geeft de kaart aan een lid van het stembureau. Vervolgens registreert de kiezer het stembiljet door de barcode van het stembiljet in te scannen.
Tenslotte stopt de kiezer het stembiljet in de stembus.

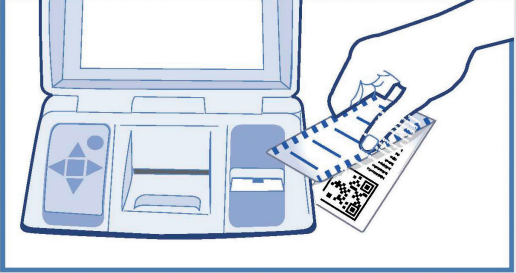
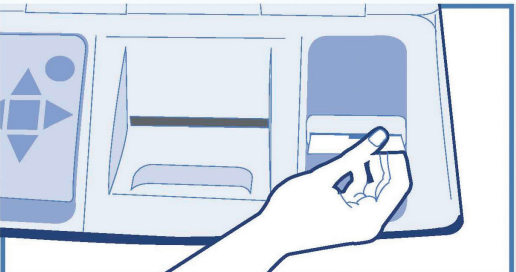

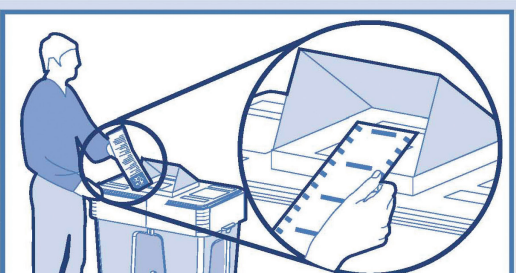
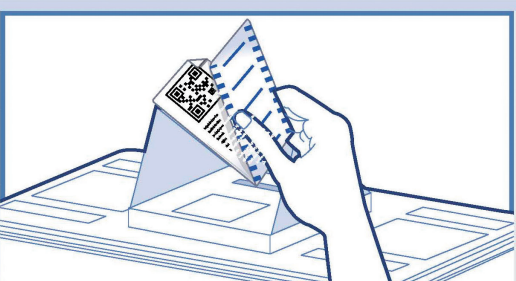
Digitaal stemmen in 10 stappen

 <p>1</p>	<p>steek de kaart in de stemcomputer in de richting van de pijl</p>	<p>De voorzitter heeft de kaart geactiveerd alnaargelang u Belg of niet-Belg bent. Het kiesrecht van Belgen, EU-onderdanen en niet-EU-onderdanen is immers verschillend.</p> <p>Door de kaart te lezen weet de stemcomputer voor welke verkiezingen u mag stemmen.</p>
 <p>2</p>	<p>volg de instructies op het scherm</p>	<p>De stemcomputer leidt u doorheen al de verkiezingen waarvoor u mag stemmen.</p> <p>De volgorde is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gemeenteraad • Stadsdistrictsraad (enkel in Antwerpen) • Provincieraad
 <p>3</p>	<p>breng uw stem uit</p>	<p>U kan uw stem uitbrengen op een lijst of op (verschillende) individuele kandidaten.</p> <p>U selecteert een kandidaat of lijst met uw vinger.</p> <p>U deselecteert door een gekozen (lijst)naam opnieuw aan te raken.</p> <p>U kan ook blanco stemmen.</p>
 <p>4</p>	<p>bevestig uw stem</p>	<p>U bevestigt uw stem wanneer u zeker bent van uw keuze.</p> <p>Eenmaal uw stem bevestigd is laat de stemcomputer u niet toe uw stem te corrigeren.</p>
 <p>5</p>	<p>neem en controleer uw stembiljet</p>	<p>Wanneer u al voor alle (toegelaten) verkiezingen heeft gestemd drukt de stemcomputer een stembiljet af.</p> <p>Zo kan u uw keuze nalezen.</p> <p>Uw keuzes zitten ook vervat in de barcode, bovenaan het biljet.</p>

DIGITAAL STEMMEN

2012
vlaanderenkiest.be

<p>6</p> 	<p>vouw het biljet dubbel met de gedrukte tekst naar binnen</p>	<p>Dit is een voorzorgsmaatregel. Zo vermijdt u dat iemand kan zien voor wie u gestemd heeft.</p>
<p>7</p> 	<p>neem de kaart terug</p>	<p>De kaart bevat geen enkele informatie over uw stem. De stemcomputer bevat evenmin informatie over uw stem.</p>
<p>8</p> 	<p>geef de kaart terug aan een lid van het stembureau</p>	<p>De kaarten worden constant hergebruikt. Er is een beperkt aantal kaarten per bureau.</p>
<p>9</p> 	<p>ga naar de stembus en scan uw stembiljet</p>	<p>Op dit moment is uw stem nog niet geregistreerd. Dit gebeurt door het scannen van de barcode.</p>
<p>10</p> 	<p>stop uw stembiljet in de stembus</p>	<p>Het stembiljet hoort in de stembus. Bij een eventuele hertelling worden alle stembiljetten opnieuw ingescand.</p>

Decreet digitale stemming

Wat?

Het decreet houdende de organisatie van de digitale stemming bij de lokale en provinciale verkiezingen, ook gekend als het digitaal kiesdecreet.

Functie?

Het decreet voor de digitale stemming legt de juridische basis voor het gebruik van het nieuwe digitale stelsysteem bij de lokale en provinciale verkiezingen op 14 oktober 2012. Dat decreet vervangt voor de lokale verkiezingen de wet op het geautomatiseerd stemmen.

Status?

De Vlaamse Regering keurde op 17 februari 2012 het decreet principieel goed. De Vlaamse Adviesraad voor Bestuurszaken (VLABEST), dat hierom was gevraagd, heeft op 28 februari haar advies verleend. Daarna is het ontwerpdecreet voor advies aan de Raad van State voorgelegd. Nadat de Vlaamse Regering er

zich definitief over heeft uitgesproken, kan het ontwerp voor behandeling op de agenda van het Vlaams Parlement.

Wat is er veranderd?

De belangrijkste wijzigingen zijn het gevolg van de nieuwe wijze van digitaal stemmen:

- de stemcomputer drukt een papieren stembiljet af waarop de uitgebrachte stem in tekst staat en in een tweedimensionale barcode. De kiezer kan daardoor nakijken of de namen die op zijn afgedrukte stembiljet staan, overeenstemmen met de keuze die hij op de stemcomputer heeft gemaakt
- de kiezer moet de barcode scannen, waardoor zijn stem in digitale vorm wordt geregistreerd in het stelsysteem, daarna steekt hij het stembiljet in de stembus
- om de betrouwbaarheid te verhogen werd voorzien dat de kiezer,

na het uitbrengen van zijn stem, kan verifiëren of de barcode op zijn afgedrukte stembiljet dezelfde namen op het scherm van de stemcomputer laat verschijnen als diegene die in tekstuele vorm op zijn stembiljet staan

- de stemgegevens van het stembureau worden opgeslagen op twee identieke gegevensdragers, die na afloop van de stemming bestemd zijn voor het gemeentelijk hoofdbureau (of het stadsdistrictshoofdbureau in Antwerpen); dit hoofdbureau laadt de stemresultaten van deze gegevensdragers op in het resultatenbeheerssysteem dat de gegevens verwerkt en de vereiste processen-verbaal genereert.

Zoek de 7 verschillen: digitaal stemmen in 2006 en 2012

FOTO stempc 2006

FOTO stempc 2012

Voor elk stembureau een aparte diskette met software, lijsten en kandidaten

Dezelfde usb-sticks met de software, lijsten en kandidaten voor heel Vlaanderen

Stemmen met een lichtpen

Stemmen met de vinger

Stem opgeslagen op een magneetkaart

Stem opgeslagen op een bijjet

Geen stembriefje

Op het bijjet staat de uitgebrachte stem en barcode

Magneetkaart in stembus steken = stemmen

Barcode op het bijjet scannen = stemmen

Resultaten van het stembureau staan op diskette

Resultaten van het stembureau staan op een usb-stick

Totalisatie van de diskettes in het hoofdbureau

Rechtstreeks opladen van de gegevens op de usb-stick in het hoofdbureau. Geen totalisatie

Schematische voorstelling van de kandidatenlijsten op de nieuwe stemcomputer

GEMEENTERAAD

15 Lijst van de burgemeester

1 VANUYTSEL Zef	20 HALSEMA Frans	38 NULGH Astiga
2 LIST Liesbeth	21 BOSIERS Della	39 LEEMANS Jo
3 DE BRUYNE Kris	22 COOLS Micheline	40 FABRY Danny
4 DE GROOT Boudewijn	23 VERMANDERE Willem	41 WALLY Eddy
5 BOELIEN Francine	24 VAN DE VELDE Wannies	42 DEX Marjke
6 SHAFY Ramses	25 DE BOOY Hildelette	43 SCHOEPEN Bobbejaan
7 VAN KEEKEN Herman	26 DE ROOVERE Eva	44 HARRIS Joe
8 NEES Louisa	27 MEEUWIS Justine	45 KAEI Bart
9 DE WILDE Janine	28 KOWLER Filip	46 MARAH Micha
10 DE CRAENE Winn	29 PEETERS Bart	47 KABAS Jool
11 LENS Nichole	30 SCHAAP Peter	48 BENNY Bobette
12 VERMINNEN Johan	31 HEYLEN Ivette	49 DAVIDSE Bobette
13 ROBRECHT Philippe	32 VERMEULEN Bram	50 SOMMERS Wilhelmina
14 VAN VEEN Gerdy	33 HERMANS Toon	51 SEVERS Paulette
15 BOS Stefy	34 FERDY Wilke	52 HOVINK Rita
16 CHRISTY Ann	35 KOELEWIJN Paula	53 BEBERT Hannelore
17 VISTERIN Ine	36 KNOL Loeki	54 SONNEVELD Wirta
18 COX Hermanette	37 VANDENBOS Conny	55 VAN HET GROENEWOUDE Raymonde
19 DOUWE Elen		

OPNIEUW

BEVESTIG

GEMEENTERAAD

15 Lijst van de burgemeester

1 VANUYTSEL Zef	16 CHRISTY Ann
2 LIST Liesbeth	17 VISTERIN Ine
3 DE BRUYNE Kris	18 COX Herman
4 DE GROOT Boudewijn	19 DOUWE Marjke
5 BOELIEN Francine	20 HALSEMA Francine
6 SHAFY Ramses	21 BOSIERS Della
7 VAN KEEKEN Herman	22 COOLS Miel
8 NEES Louisa	23 VERMANDERE Wilhelmina
9 DE WILDE Janine	24 VAN DE VELDE Wannies
10 LIST Liesbeth	25 DE BOOY Hans
11 LENS Nichole	26 DE ROOVERE Eva
12 VERMINNEN Johan	27 MEEUWIS Justine
13 ROBRECHT Philippe	28 KOWLER Filip
14 VAN VEEN Herman	29 PEETERS Bart
15 BOS Stefy	

OPNIEUW

BEVESTIG

Vragen van besturen rond digitaal stemmen

Installatie

Wie staat in voor de installatie van de stemcomputers in alle stembureaus?

Meestal gebeurt de installatie door gemeentepersoneel. Het is geen technisch uitdagende installatie maar het vraagt wel de nodige organisatie en tijd.

Worden de stemcomputers getest?

De gemeente moet de stemapparatuur testen in de weken na levering en na opstelling in de stemlokalen (dus vlak vóór de verkiezingen).

Het testen gebeurt met specifieke diagnose-software.

Opleiding

Wie voorziet er de opleidingen van de voorzitters van de stembureaus?

Het is een getrappt systeem.

Het Agentschap voor Binnenlands Bestuur zorgt voor de opleiding van de personeelsleden van de gemeente. Een eenvoudig, visueel handboek/draaiboek is voorzien.

De personeelsleden van de gemeente leiden de voorzitters van de stembureaus op.

De inhoud van de opleiding is vrij eenvoudig: het opstarten van een digitaal stembureau is niets meer dan een vrij logische sequentie van handelingen (aanzetten, login ingeven, paswoord, stemcomputers opstarten, usb-stick insteken...).

Bij technische problemen op de verkiezingsdag kan teruggevallen worden op de technische bijstand van Wincor-Nixdorf.

Technische ondersteuning

Welke technische ondersteuning is er op de verkiezingsdag?

Op de dag van de verkiezingen is er een contract met Wincor-Nixdorf voor technische interventies. Voor defecten aan de computer van de voorzitter in een stembureau of aan de scanner van de stembus moet binnen het half uur het defecte onderdeel vervangen zijn. Defecten aan stemcomputers moeten binnen twee uur verholpen zijn. Alle kosten op de verkiezingsdag zijn voor rekening van de overheid. Er wordt een heel netwerk van technici voorzien. In de buurt van de grotere gemeenten staat altijd een technicus klaar.

Moet op de verkiezingsdag een informaticus of personeelslid van de stad aanwezig zijn per gebouw waar er digitaal gestemd wordt?

Neen.

Een technicus of informaticus is niet nodig. Die kan trouwens geen technische ingrepen doen aan deze apparatuur. Vaak is er wel een verantwoordelijke van de gemeente, maar dat is bij traditionele verkiezingen ook.

De Vlaamse overheid heeft een contract voor technische bijstand op de dag van de verkiezingen afgesloten. Die technici staan overal klaar met reserveonderdelen en -toestellen.

Wat als er een stroomonderbreking is. Hoe verlopen de verkiezingen dan verder?

Dan is er een oponthoud. Het systeem voorziet dat er na de onderbreking gewoon opnieuw kan opgestart worden met behoud van de al ingescande stemmen. Zolang de batterij van de voorzitterslaptop het uithoudt, moet die zelfs niet opnieuw opstarten. De stemcomputers moeten na een stroomonderbreking wel heropstarten.

Verdeling

Over hoeveel stemcomputers kan een gemeente beschikken?

Volgens het nieuw systeem heeft elk stembureau altijd 5 stemcomputers. Dat was het concept en staat ook zo in het (federaal) bestek.

Pas als de Vlaamse overheid alle gegevens heeft ontvangen, kan het totaal aantal bestelde toestellen verdeeld worden, rekening houdend met de wensen van de besturen.

Deze verdeling zal rekening houden met:

- Het feit dat er meestal iets minder digitale stembureaus zijn dan traditionele omdat geprobeerd is de norm van 800 kiezers per stembureau te halen. Dus voor locaties waar meerdere stembureaus samen ingericht worden, is het misschien mogelijk één bureau uit te sparen.
- Het feit dat de stembureaus tot 15 uur open zijn en de aanbeveling om een "uur van voorkeur" op te geven op de oproepingsbrief.

Het precieze aantal zal in overleg met de gemeente bepaald worden.

Kan een stad later, na de initiële bestelling door de Vlaamse overheid, nog bijkomende stempc's krijgen?

Net zoals met het oude systeem zullen stemcomputers bij kunnen gekocht worden, zij het dan wellicht niet meer aan de voorwaarden van nu (gratis bruikleen).

Het is ook zo dat de Vlaamse overheid de computers kan herverdelen, vermits zij eigenaar is.

ABB op de VVSG-Trefdag

Het Agentschap voor Binnenlands Bestuur (ABB) tekent present op de VVSG-Trefdag 2012.

De Trefdag 2012 heeft als thema "Toekomst voor...".

In dit verkiezingsjaar en als administratie die de lokale en provinciale verkiezingen op 14 oktober 2012 organiseert is het niet te verwonderen dat op de ABB-stand alles rond deze stembusgang draait.

- In het digitaal stembureau kan u uw stem uitbrengen en zo voeling krijgen met het nieuwe stelsysteem.
- De ontwerpers van de verkiezingswebsite vlaanderenkiest.be zijn aanwezig om al uw suggesties voor een nog betere communicatie te aanhoren.
- Doorlopend kan u met uw verkiezingsvragen terecht bij leden van het juridisch of het organisatorisch team.

De VVSG organiseert haar Trefdag voor lokale besturen op **donderdag 29 maart in het Internationaal Congres Centrum (ICC) in het Citadelpark te Gent.**

Tom De Smedt, Comité van de Regio's

Europese instellingen en lokale besturen(2): Comité van de Regio's

In een reeks over het belang en de impact van Europese instellingen op lokale besturen kan de politieke assemblee die als spreekbuis fungeert van de lokale en regionale overheden binnenin de Europese Unie niet ontbreken. Deze bijdrage belicht de werking van het Comité van de Regio's en schetst het belang ervan voor lokale besturen binnenin een centraliserend Europa.

Centralisme bedreigt toekomst Europees beleid

"Het beleid van de EU heeft enkel slaagkansen als de regionale en lokale bestuursniveaus actief betrokken worden". Dat zegt Luc Van den Brande, voorzitter van het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (vleva) en lid van het Comité van de Regio's. "Lokale mandatarissen spelen niet enkel een rol in het Europese beleid, ze helpen ook de kloof te dichten tussen de EU en de burgers."

Luc Van den Brande volgt al jaren de verhoudingen tussen de Europese Unie en het regionale en lokale niveau. Hij is momenteel voorzitter van de commissie voor burgerschap, governance, institutionele en externe aangelegenheden binnen het Comité van de Regio's (CvdR), de officiële assemblee van steden en gemeenten in de EU. "In 2000 lanceerde de EU haar Lissabon-strategie. Al vrij snel bleek dat die ambities niet bereikt konden worden. Men had de illusie dat alles kon gedi-geerd worden vanuit Brussel of Straatsburg en alleen in samenspraak met de

nationale regeringen van de lidstaten. Vandaag staat een nieuwe strategie in de steigers: Europa 2020. We mogen de fouten uit het verleden niet opnieuw maken en moeten alle bestuurslagen de plaats geven die ze verdienen: Europees, nationaal, regionaal en lokaal. Uit de bevindingen van het CvdR is gebleken dat landen die ook verantwoordelijkheid geven aan regio's en steden, het beter kunnen doen."

Erkent de EU dan onvoldoende het belang van de lokale en regionale besturen?

"Er zijn wel enkele goede voorbeelden, maar de strijd is nog lang niet gestreden. We volgen binnen het CvdR systematisch de ontwikkeling op van meerlagig bestuur op Europees niveau en merken dat het nog steeds misloopt wat echte betrokkenheid, gezamenlijke inhoudelijke invulling en uitvoering betreft. De Europese instellingen reageren niet of nauwelijks op wat van onderuit als problematisch of als opportuniteit wordt aanvoeld. Er zijn nog te weinig innovatieve instrumenten die worden ingezet om regio's en steden mee aan boord te nemen en voor hun verantwoordelijkheid te plaatsen. Er is onvoldoende meting of impactanalyse op het regionale of lokale niveau."

Het groeiend belang van de intergouvernementele aanpak (met de regeringsleiders in de hoofdrol) binnen de EU verontrust u?

"Absoluut. Centralisme is niet de juiste weg. De aanpak van de Europese Raad tijdens de recente topontmoetingen stelt mij allerminst gerust en zet een aantal fundamentele van de EU op losse schroeven. Een duidelijke koers en krachtvolle aanpak zijn uiteraard noodzakelijk om uit de crisis te komen, maar het mag geen alibi zijn om het economisch beleid zondermeer te centraliseren. De herstart van onze economie lijkt opnieuw alleen een zaak te worden van de Unie en het nationaal niveau van de lidstaten. Nochtans behoren vele grote dossiers op de EU-agenda tot de kerntaken van de Europese steden en regio's: jobcreatie en levenslang leren, milieubeleid, migratie en nabuurschap..."

Kan een decentrale aanpak de kritiek pareren op het gebrek aan democratie binnen de EU?

"Als we meer de lokale en regionale beleidsmakers betrekken, dan heeft dat inderdaad een belangrijke democratische toegevoegde waarde. Het verhoogt de participatie en betreft de burger directer bij wat gebeurt in het globale beleid. Regio's, steden en gemeenten worden vaak als eerste geconfronteerd met de problemen, zoeken oplossingen en hebben dus een echte veldexpertise. Vandaag is de afstand tussen de EU en de burger veel te groot. De burger ziet staats- en regeringsleiders op Europese raden binnenkomen en vertwijfeld buitengaan. Niets herinnert hem nog aan het grote project dat vrede bracht op ons continent en een perspectief op een betere toekomst leek. Het verband tussen die complexe EU-machine en zijn dagelijks leven is nauwelijks nog zichtbaar."

Comité van de Regio's

Het Comité van de Regio's is de politieke assemblee die als spreekbuis fungeert van de lokale en regionale overheden bij de totstandkoming van EU-beleid en -wetgeving.

De Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van de EU zijn verplicht het CvDR te raadplegen wanneer ze beleid of wetgeving voorstellen met een impact op de regionale of lokale bestuursniveaus. Het CvDR telt 344 leden uit alle 27 lidstaten van de EU. Binnen zes vakcommissies (waaronder de commissie die Luc Van den Brande voorzigt) bestuderen en bespreken de leden de beleids- en wetgevingsvoorstellen en stellen ze over belangrijke kwesties officiële adviezen op.

Naast deze formele raadgevende functie is het CvDR ook een platform voor communicatie en uitwisseling tussen de Europese instellingen en lokale en regionale besturen.

België heeft 12 effectieve leden in het CvDR, aan Nederlandstalige kant zijn dat Geert Bourgeois, Luc Van den Brande, Mia De Vits, Jan Roegiers, Jos Chabert en Johan Sauwens.

Meer informatie: www.cor.europa.eu

EU-communicatie voor lokale besturen

Het Agentschap voor Binnenlands Bestuur werkt voortaan samen met het CvDR om de lokale besturen beter te informeren over de EU.

De mailinglijst "Binnen@nd" brengt voortaan 4.800 lokale beleidsmakers van de maandelijkse nieuwsbrief van het CvDR op de hoogte.

Laurent Thieule, communicatiedirecteur van het CvDR: "We merken dat politici en ambtenaren in de regio's, provincies, steden en gemeenten vaak onvoldoende voeling hebben met wat er gebeurt op Europees vlak. Nochtans zijn zij verantwoordelijk voor 70% van de uitvoering van wat de EU beslist. Bij velen leeft bovendien een duidelijke vraag naar nieuws vanuit de EU en naar contacten en goede voorbeelden uit andere Europese regio's."

Onze maandelijkse nieuwsbrief vertelt niet enkel wat het CvDR en haar Belgische leden doen voor de Europese regio's, steden en gemeenten. We brengen ook algemeen nieuws over de EU met een lokale impact, en tonen inspirerende voorbeelden van Europese strategieën en projecten in andere regio's."

Abonneren op de mailinglijst van Binnen@nd kan via binnenland.vlaanderen.be.

Lokale besturen in het Verenigd Koninkrijk met focus op Engeland

Het Verenigd Koninkrijk wordt vaak beschouwd als de 'odd man out' of 'het buitenbeentje' van de Europese Unie. De eigenheid van het Verenigd Koninkrijk geldt ook voor de organisatie van het lokale bestuur. Deze bijdrage focust vooral op de lokale besturen in Engeland. Ter situering geven we eerst een algemeen overzicht van de bestuurlijke structuur van het Verenigd Koninkrijk. Bij gebrek aan nauwkeurige Nederlandstalige equivalenten voor de Engelse bestuurlijke terminologie, gebruiken we de originele Engelse termen.

Algemene gegevens

Het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland omvat vier gebieden:

1. Engeland (52.271.500 inwoners, oppervlakte: 130.395 km²)
2. Schotland (5.222.100 inwoners, oppervlakte: 78.387 km²)
3. Wales (3.006.400 inwoners, oppervlakte: 20.761 km²)
4. Noord-Ierland (1.800.000 inwoners, oppervlakte: 13.843 km²).

Het Verenigd Koninkrijk telt in totaal 62.300.000 inwoners en heeft een oppervlakte van 243.610 km².

De vier gebieden hebben nog altijd een duidelijk herkenbare culturele en deels ook politieke identiteit. Die identiteit is ook hoorbaar in de verschillende talen. Naast het Engels wordt er Welsh gesproken in Wales, Scottish Gaelic in Schotland en Ulans in Noord-Ierland.

Staatsstructuur

Het Verenigd Koninkrijk is een constitutionele monarchie. In tegenstelling tot de meeste landen heeft het Verenigd Koninkrijk geen geschreven, gecoördineerde grondwet. De bepalingen van grondwettelijke aard worden in het Verenigd Koninkrijk belichaamd door bepaalde verdragen, door 'Acts of Parliament',

door rechtspraak en door de 'Royal Privileges', de prerogatieven en rechten van de vorst.

De leden van 'Her Majesty's Government' zijn verantwoording verschuldigd aan het Parlement in Westminster. Het Parlement bestaat uit een Lagerhuis of 'House of Commons', dat 650 leden telt, en een Hogerhuis of 'House of Lords', dat 786 leden of 'Peers' telt. De dominante Kamer is het Lagerhuis; het Hogerhuis beschikt niet over een veto tegen stemmingen in het Lagerhuis.

Schotland, Wales en Noord-Ierland hebben een zogenaamde 'devolved administration' of gedecentraliseerd bestuur, wat inhoudt dat ze een eigen parlement of assemblee en regering hebben.

Engeland heeft geen 'devolved administration'. Het Britse Parlement in Westminster regelt alle aangelegenheden die alleen betrekking hebben op Engeland. Dat betekent dat Schotse, Welshe en Noord-Ierse parlementsleden in Westminster, samen met Engelse parlementsleden, meestemmen over aangelegenheden die louter betrekking hebben op Engeland, bijvoorbeeld de lokale bestu-

ren. Dezelfde Engelse, Schotse, Welshe en Noord-Ierse parlementsleden kunnen echter niet stemmen over die aangelegenheden in Schotland, Wales en Noord-Ierland omdat die respectievelijk door de Schotse, Welshe en Noord-Ierse Parlementen geregeld worden.

De Scotland Act 1998 voorziet in een Schots Parlement, dat bevoegd is voor alle aangelegenheden die niet expliciet zijn voorbehouden aan het Britse Parlement in Westminster. Het gaat onder meer om gezondheidszorg, onderwijs, politie, justitie, lokale besturen, landelijke aangelegenheden en transport. Het jaarlijkse budget bedraagt ongeveer £ 25 miljard. Het Schotse Parlement heeft 129 leden. De Schotse Regering bestaat uit een First Minister, aangewezen door en afkomstig uit het Schotse Parlement en benoemd door de Koningin, en uit ministers, benoemd door de First Minister.

De Government of Wales Act 1998 voorziet in een Parlement voor Wales, de National Assembly for Wales genoemd. De Welsh Assembly heeft minder bevoegdheden dan het Schotse Parlement. De Government of Wales Act bevat bijvoorbeeld geen bepaling dat de Welsh Assembly bevoegd is voor alle aangelegenheden die niet expliciet zijn voorbehouden aan het Britse Parlement in Westminster. De Welsh Assembly is onder andere bevoegd voor landbouw, cultuur, onderwijs, lokale besturen, huisvesting en Cymraeg (de Welshe taal). Als gevolg van het referendum van 3 maart 2011 zullen in de toekomst nog meer bevoegdheden aan de Welsh Assembly toegekend worden. De National Assembly for Wales telt zestig leden. De Welshe Regering bestaat uit een First Minister, aangewezen door en afkomstig uit de National Assembly for Wales en benoemd door de Koningin, en uit ministers, benoemd door de First Minister.

Na jarenlange strijd tussen de unionistisch protestantse en de nationalistisch katholieke gemeenschappen in Noord-Ierland werd op 10 april 1998 de Good Friday Agreement gesloten. De uitgangsbasis van dat Goede vrijdagakkoord is het beginsel van powersharing, dat verzekert dat beide gemeenschappen aan het bestuur deelnemen. Daartoe werd een Northern Ireland Assembly, die 108 leden telt, opgericht. Ieder parlements lid is vrij om aan te duiden tot welke groep hij behoort: unionistisch of nationalistisch.

De Northern Ireland Assembly is bevoegd voor 'transferred matters'. Die 'overgedragen bevoegdheden' zijn niet expliciet opgesomd, maar komen overeen met al de bevoegdheden die niet expliciet voorbehouden zijn aan het Britse Parlement in Westminster, zoals gezondheidszorg, lokale besturen, onderwijs en strafrecht.

De bevoegdheden die aan Londen zijn voorbehouden, zijn verdeeld in:

- 'excepted matters', zoals defensie, immigratie en nationaliteit, die altijd in Londen blijven;
- 'reserved matters', zoals minimumloon, financiële diensten en intellectuele eigendom, die eventueel aan de Northern Ireland Assembly overgedragen kunnen worden.

De Northern Ireland Executive bestaat uit een First Minister, afkomstig uit de grootste partij in de Assembly, een Deputy First Minister, afkomstig uit de tweede grootste partij in de Assembly, en verschillende ministers.

Lokale besturen in Engeland

Structuur

Lokale besturen zijn georganiseerd in een 'two-tier' of tweelagige structuur enerzijds, en een 'unitary' of eenlagige structuur anderzijds.

In een groot deel van Engeland bestaat het lokale bestuur uit twee lagen, namelijk county's en districts, elk met een county council en district councils.

County's beslaan grotere gebieden en bieden de meeste openbare diensten aan, waaronder onderwijs, sociale diensten en openbaar vervoer.

Elke county in een 'two-tier system' is onderverdeeld in verschillende districts. Districtsraden beslaan kleinere gebieden en bieden meer lokaal georiënteerde diensten aan als sociale huisvesting, sport- en ontspanningsfaciliteiten, recycling en huisvuilophaling.

In de meeste grote steden en in sommige county's is er slechts één lokaal bestuursniveau, dat verantwoordelijk is voor alle lokale diensten. Dan is er sprake van een 'unitary authority'.

De situatie van Londen is specifiek. Londen is opgedeeld in boroughs. Elke borough van Londen is een unitary authority. Daarnaast bestaat er een Greater London Authority met de Mayor of London en de London Assembly. De Greater London Authority is een Londenbreed bestuur met specifieke bevoegdheden en bepaalde diensten als transport en politie.

In sommige delen van Engeland zijn er ook town councils en parish councils, die een kleiner gebied beslaan. Ze zijn bevoegd voor diensten als volkstuinen, openbare toiletten, parken en vijvers, oorlogsmonumenten en gemeenschapscentra.

Aantal lokale overheden en inwoners

Er zijn 34 county's, onderverdeeld in 238 districts, 56 unitary authorities, 36 metropolitan areas, 33 London boroughs (City of London inbegrepen). Het aantal town en parish councils bedraagt 10.000. Metropolitan areas zijn stedelijke agglomeraties.

Het aantal inwoners per lokale overheid varieert sterk. Het meest bevolkte district in Engeland is Birmingham (metropolitan borough) met 1.028.700 inwoners, en de minst bevolkte unitary authority is Rutland met 34.563 inwoners. Dat zijn echter uitschieters. De meeste Engelse unitary authorities hebben een bevolkingsaantal tussen de 150.000 en 300.000 inwoners. Het kleinste non-unitary district in Engeland is West Somerset met 35.400 inwoners, en het grootste is Northampton met 194.458 inwoners. De meeste non-unitary Engelse districten hebben minder dan 150.000 inwoners.

Organen

De councils evolueerden, historisch bekeken, niet naar een opsplitsing tussen een wetgevende en een uitvoerende functie. Beide functies behoorden tot de council zelf en worden uitgeoefend in comités en subcomités. De leider van de grootste politieke partij in de council is de 'Leader of the Council'. De 'Leader' zit verschillende comités voor. De samenstelling van de comités moet rekening houden met de samenstelling van de council.

De Local Government Act 2000 legt op dat de councils uitvoeringssystemen ontwikkelen met hetzij een council leader en kabinet die samen als uitvoerend orgaan optreden, hetzij een direct verkozen mayor met een kabinet, dat bestaat uit councillors of een council manager. De meeste councils maken toepassing van de mayor-en-kabinetoptie.

Sinds 1 april 2010 wordt het aantal raadsleden voor elke lokale overheid vastgesteld door de onafhankelijke Local Government Boundary Commission for England. Die Commissie heeft de statutaire verplichting om het aantal raadsleden en de kieskringen herzienbaar (under review) te houden. De statutaire criteria voor de herzieningen zijn:

- doeltreffend en geschikt lokaal bestuur verzekeren
- de belangen en de identiteit van lokale gemeenschappen weergeven
- gelijkheid van vertegenwoordiging verzekeren (elk raadslid vertegenwoordigt ongeveer evenveel inwoners)
- rekening houden met de verkiezingscyclus.

Verkiezingen

Voor de verkiezingen wordt het 'first-past-the-post'-systeem toegepast. In iedere kiesomschrijving – 'divisions' genoemd voor de verkiezing van county councils en 'wards' genoemd voor verkiezingen van districts, unitary authorities en van de London boroughs – kunnen een, twee of drie kandidaten verkozen worden. Bovenaan op het stembiljet staat het aantal te verkiezen kandidaten. Als er één kandidaat verkozen mag worden, heeft de kiezer één stem. Als er twee kandidaten verkozen mogen worden, heeft de kiezer twee stemmen. Als er drie kandidaten verkozen mogen worden, heeft de kiezer drie stemmen.

Als er één kandidaat verkozen kan worden, is de kandidaat met de meeste stemmen verkozen. Als er twee kandidaten verkozen kunnen worden, zijn de twee kandidaten met de meeste stemmen verkozen. Als er drie kandidaten verkozen kunnen worden, zijn de drie kandidaten met de meeste stemmen verkozen. Geen enkele kandidaat moet meer dan de helft van de stemmen behalen. Bij een gelijk aantal stemmen wordt de kandidaat bij loting aangewezen (bijvoorbeeld bij muntworp of naamtrekking).

Mandaten hebben een termijn van vier jaar. Raden kunnen in één geheel verkozen worden, iedere vier jaar, of 'bij der-

den', waarbij een derde van de raadsleden ieder jaar wordt verkozen, met één jaar zonder verkiezingen. Recent is het 'bij de helft'-systeem toegelaten, waarbij de helft van de raad om de twee jaar wordt gekozen. Grenswijzigingen van de kiesomschrijvingen kunnen ervoor zorgen dat de voltallige raad wordt herverkozen voor er naar het systeem van verkiezingen bij derden of bij de helft wordt teruggekeerd. Recente wetgeving geeft de raden ook de mogelijkheid om te veranderen van verkiezing 'bij derden' naar volledige verkiezingen.

De verkiezingen vinden plaats de eerste donderdag van de maand mei.

Hervormingen in het bestuurlijk landschap - Localism Act

De bedoeling van de Localism Act van 15 november 2011 is het verschuiven van de macht van de centrale overheid naar de lokale gemeenschappen.

De Localism Act heeft de volgende maatregelen genomen.

Het Community right to challenge

Vrijwilligersgroepen, sociale ondernemingen, parish councils enzovoort kunnen belangstelling tonen om bepaalde lokale diensten als kinderopvangcentra en sociale zorgdiensten, over te nemen. Het betreft uiteraard geen diensten als politie en brandweer. De betrokken lokale overheid moet een voorstel daartoe in overweging nemen. Dat kan tot een offerteaanvraag leiden waarin de groep kan meedingen.

Council tax veto's

Lokale overheden die een verhoging in de council tax voorstellen, boven het plafond dat de regering heeft vastgesteld, zullen automatisch geconfronteerd worden met een referendum van alle geregistreerde kiezers in hun gebied.

Lokale referenda

Inwoners kunnen een referendum over alle lokale kwesties vragen.

De resultaten van de referenda zijn niet bindend, maar de lokale overheden moeten ze in overweging nemen bij hun beslissingen.

Bevoegdheden voor lokale raden

Een 'power of competence' geeft lokale overheden – met inbegrip van sommige parish councils – het recht om alles te doen, behalve wat specifiek verboden is.

Buurtplannen

Parish councils en buurtfora stellen voor waar nieuwe winkels, kantoren of woningen moeten komen en welke groene ruimtes beschermd moeten worden. Volgens stemt de lokale bevolking daarover in lokale referenda. Die organen krijgen dus beslissingsbevoegdheid over de bouwprojecten die automatisch een bouwvergunning krijgen.

Versoepeling procedure bouwvergunningen voor bepaalde projecten

Lokale gemeenschappen krijgen de mogelijkheid om bouwprojecten voor te stellen die zonder bouwvergunning gebouwd kunnen worden, als ze aan bepaalde waarborgen voldoen en als ze 50% steun verzamelen in een lokaal referendum.

Die maatregel wil het gebrek aan bouwprojecten in landelijke gebieden aanpakken, waar de bevoegde planningsautoriteiten vaak beperkingen opleggen, maar waar de lokale bevolking de nieuwe huisvesting of andere voorzieningen wil oprichten.

Londen

De mayor en de borough councils krijgen meer bevoegdheden op het gebied van huisvesting, economische ontwikkeling, stadsvernieuwing en de 'Olympic Heritage'.

De London Assemblée kan het beleid van de mayor met een tweederdemeerderheid verwerpen.

Lokale besturen in Schotland

In Schotland is er in tegenstelling tot in Engeland geen onderscheid tussen two-tier en unitary systemen van lokaal bestuur. Er is een unitair systeem met één lokaal bestuursniveau.

Het aantal lokale overheden in Schotland bedraagt 32.

De grootste lokale overheid is Glasgow met 584.240 inwoners. De kleinste is Orkney met 20.110 inwoners.

Elke lokale overheid wordt door een council bestuurd. De werking van de council met comités en subcomités is min of meer vergelijkbaar met die van de councils in Engeland vóór 2000. De leider van de grootste politieke partij in de council is de 'Leader of the Council'. De council verkiest een 'Provost' of 'Convenor', die de council voorziet en optreedt als ceremonieel hoofd ervan. De voltallige vergadering van de council neemt de belangrijkste beslissingen. Ze bepaalt de strategische doelstellingen, verkiest de provost of convenor, stelt de comités en subcomités samen en bepaalt het jaarlijkse budget en de lokale belastingen.

De councillors worden rechtstreeks verkozen in kieskringen die 'wards' genoemd worden. In iedere ward worden drie tot vier councillors verkozen. Er zijn in totaal 1222 councillors. De termijn van een mandaat bedraagt vier jaar.

Voor de verkiezingen werd het 'first-past-the-post'-systeem toegepast. De Local Governance Scotland Act 2004 heeft daarin verandering gebracht en voerde het 'single transferable vote'-systeem in,

een vorm van proportionele vertegenwoordiging. De kiezers rangschikken de kandidaten in volgorde van voorkeur. Dat systeem werd voor het eerst in 2007 toegepast en leidde ertoe dat er minder absolute meerderheden zijn.

Lokale besturen in Wales

Ook in Wales is er geen sprake van two-tier en unitary systemen zoals in Engeland. Er bestaat maar één lokaal bestuursniveau.

Het aantal lokale overheden in Wales bedraagt 22.

De grootste lokale overheid is Cardiff met 341.054 inwoners. De kleinste is MerthyrTydfil met 55.700 inwoners.

Lokale besturen in Noord-Ierland

De lokale overheden bestaan uit 26 districten. Die hebben niet dezelfde bevoegdheidsdomeinen als in de rest van het Verenigd Koninkrijk. Zo zijn ze bijvoorbeeld niet bevoegd voor onderwijs, wegenbouw of huisvesting, maar wel voor huisvuilophaling en recyclage, lokale economische ontwikkeling en cultuur.

De grootste lokale overheid is Belfast met 268.700 inwoners. De kleinste is Moyle met 27.000 inwoners.

Trends

Opvallend aan het lokale bestuurlijke landschap in het Verenigd Koninkrijk in zijn geheel is de schaal van het lokale bestuur. Besturen met minder dan 20.000 inwoners zijn er nauwelijks, tenzij als onderdeel van een groter geheel. Een opvallende trend in de recente wetgeving is de decentralisatie en de organisatie van burgerparticipatie.

Erik Vander Peypen

Deense ambassadeur leert ABB de **Deense hervormingen** kennen

Op 14 december 2011 ging in het Errerahuis een ABB-workshop door, ingericht door het team Internationale Aangelegenheden van ABB. Het team stelde zijn realisaties en werkmethode voor aan de ABB-beleidsmedewerkers.

De hervormingen van de lokale en provinciale besturen, een bekend actueel Vlaams thema, stonden daarbij centraal.

De heer Poul Skytte Christoffersen, ambassadeur van Denemarken in België, werd onmiddellijk bereid gevonden om de Deense realisaties en ervaringen op dat vlak voor te stellen. Hij had hiervoor ook een specialiste van het Deense ministerie van Binnenlandse zaken uit Kopenhagen laten overkomen.

In het vorige nummer van BinnenBand werden de Deense hervormingen besproken.

De ambassadeur en de Deense ambtenaar focusten op de maatschappelijke en praktische implicaties van de hervormingen. Zoals eerder al uitgelegd zijn die Deense hervormingen redelijk radicaal en met bijzondere spoed doorgevoerd. Het maatschappelijk draagvlak is hierbij van onschatbare waarde geweest. Ook de beperkte samenstelling van de hervormingscommissie versnelde de gang van zaken.

Toch mag niet onderschat worden dat ook in Denemarken het hervormingsproces niet uit de lucht valt. Hervormingen en efficiëntieoefeningen behoren tot de Scandinavische way of live. Het is een continu gegeven dat ook na 2009, jaar waarin de grote fusies en de afschaffing van de provincies in Denemarken plaatsvonden, het hervormingsproces nog steeds de agenda van de lokale besturen bepaalt.

Vlaams minister Geert Bourgeois, die de workshop gedeeltelijk bijwoonde, kon het hoge Deense bezoek appreciëren. Dergelijke evenementen zullen binnen ABB vaker aan bod komen. Het is daarbij zeker niet uitgesloten dat ook een ruimer publiek wordt uitgenodigd.

Wijziging decreet van 16 januari 2004 op begraafplaatsen en lijkbezorging

Het decreet van 9 december 2011 houdende wijziging van het decreet van 16 januari 2004 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging wijzigt de bestaande toestand op drie punten. We stellen de wijzigingen hier kort voor.

Laatste rustplaats

1° Artikel 15, §1, tweede lid, voegt de mogelijkheid toe om de gemeente waar men begraven wil worden of de gemeente waar de as begraven, bijgezet of uitgestrooid moet worden, op te nemen in de schriftelijke kennisgeving van de laatste wilsbeschikking die aan de ambtenaar van de burgerlijke stand kan overgemaakt worden.

Voorheen kon die laatste wilsbeschikking alleen handelen over de wijze van lijkbezorging, de asbestemming en het ritueel van de levensbeschouwing voor de uitvaartplechtigheid. De wijziging zorgt ervoor dat voortaan ook de gemeente waar men begraven wil worden of de gemeente waar de as begraven, bijgezet of uitgestrooid moet worden, in de laatste wilsbeschikking kan opgenomen worden.

De bedoeling van deze wijziging is meer rechtszekerheid te creëren over de naleving van de laatste wensen van de overledene met betrekking tot de plaats waar hij begraven wil worden. Door opname in de schriftelijke kennisgeving van de wils-

beschikking is er geen discussie meer mogelijk over wat de werkelijke wensen van de overledene zijn.

Asurn

2° Artikel 24, §1, vierde lid. De as van gecremeerde lijen kan op een andere plaats dan de begraafplaats begraven, bewaard of uitgestrooid worden of op een andere plaats dan de territoriale zee uitgestrooid worden als de overledene dit schriftelijk heeft bepaald of, bij gebrek aan schriftelijke bepaling door de overledene, op gezamenlijk schriftelijk verzoek van bepaalde familieleden of voogd.

Voor de wijziging moest dit gezamenlijk schriftelijk verzoek ingediend worden voor de crematie plaatsvond. Die verplichting is geschrapt. Bijgevolg kan dit verzoek ook na de crematie ingediend worden en kan de asurn die begraven of bijgezet is in een columbarium nog op een andere plaats dan de begraafplaats begraven, bewaard of uitgestrooid worden of op een andere plaats dan de territoriale zee uitgestrooid worden.

3° Nieuw artikel 24bis. De gemeenteraad stelt de kosten vast die verbonden zijn aan het verwijderen van de asurn uit een graf of een columbarium. Twee jaar na de verwijdering vervalt de concessie zonder dat die aanleiding kan geven tot een terugbetaling van de betaalde concessieprijs.

Er is voortaan een termijn van twee jaar vooraleer de concessie vervalt. Die termijn moet het mogelijk maken dat een urne voor een kortere periode thuis bewaard wordt, bijvoorbeeld wanneer een overlevende partner in zijn of haar laatste levensmaanden de urne van de eerder overleden partner dichtbij zou willen bewaren. In dergelijke gevallen kan het wenselijk zijn om de concessie te behouden, zodat de urne na verloop van tijd kan worden teruggeplaatst.

Parlementaire vragen

Vraag nr. 157 van 5 december 2011 van de heer Bart Van Malderen, Vlaams volksvertegenwoordiger, aan de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand

Fusies van gemeenten - Beveren en Kruibeke

In antwoord op mijn schriftelijke vraag nr. 27 van 6 oktober 2010 over een eventuele vrijwillige fusie tussen Beveren en Kruibeke, bevestigde de minister dat er een begeleidingsteam werd opgestart voor de opmaak van een modeldossier. Be-doeling was om inzicht te krijgen in de beleidsmatige aanpak van een fusiedossier.

In opvolging van mijn vorige schriftelijke vraag, stel ik graag **volgende vragen** aan de minister.

1. Kan de minister een stand van zaken geven met betrekking tot het begeleidingsteam?
  - a. Welke initiatieven werden er reeds genomen?
  - b. Wat zijn de voordelen van een eventuele fusie?
  - c. Welke knelpunten worden er ervaren?
4. Is uit de bevindingen van het begeleidingsteam reeds gebleken of een fusie al dan niet opportuun is? Waarom wel/niet?
5. Kan de minister toelichting geven bij het verdere procesverloop?
6. Houdt de minister vast aan de vooropgestelde fusiedatum van 1 januari 2013?

Antwoorden

1. Het begeleidingsteam voor het onderzoek van de fusie tussen de gemeenten Beveren en Kruibeke

Kasteel Cortewalle in Beveren

finaliseerde zijn werkzaamheden in mei 2011. KPMG, de consultant die de Vlaamse overheid aanwees als externe begeleider met als opdracht een modeldossier op te maken voor gemeenten die in de toekomst overwogen om over te gaan tot een vrijwillige fusie, leverde in juli 2011 zijn rapport op. Dit modeldossier is nuttig als voorbeeld van procesaanpak voor gemeenten die zich in de toekomst op een fusie wensen voor te bereiden. Het modeldossier is raadpleegbaar op de website van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur (www.binnenland.vlaanderen.be).

2. Zoals bekend waren de gemeenten Beveren en Kruibeke initieel bereid om verkennende gesprekken over een fusie te voeren. Dit heeft echter niet geleid tot een principiële beslissing tot fusie. Er bleek onvoldoende politiek draagvlak te zijn om daartoe in de huidige bestuursperiode nog te beslissen. Het oorspronkelijke

opzet van de studieopdracht werd om die reden bijgestuurd tot een niet aan een welbepaalde fusie gebonden modeldossier. Het modeldossier draagt bij tot een beter inzicht in de beleidsmatige aanpak en het procesverloop van een fusie. Op die manier werkt de Vlaamse overheid aan de kennisopbouw voor toekomstige fusieoperaties.

3. Ik verwijs naar het antwoord op de volgende vraag.
4. Het kader dat de Vlaamse Regering op 30 april 2010 uitwerkte ter ondersteuning van vrijwillige fusies is beperkt tot fusies met als ingangsdatum 1 januari 2013. Wanneer op die datum een fusie plaatsvindt, hoeven er immers geen extra verkiezingen georganiseerd te worden, gelet op de lokale verkiezingen van 14 oktober 2012. Conform het kader voor vrijwillige fusie moesten de betrokken gemeenteraden door middel van een principiële beslissing hun intentie tot een mo-

gelijke fusie aan de Vlaamse Regering kenbaar maken ten laatste op 30 april 2011. De Vlaamse Regering heeft op 30 april 2011 geen principiële beslissingen tot fusie ontvangen. Het gebrek aan bestuurskracht van een aantal gemeenten in Vlaanderen is één van de knelpunten in de Vlaamse bestuurlijke organisatie. Het Witboek interne staatsvorming bevat een aantal maatregelen die bijdragen aan het verhogen van de bestuurskracht van de gemeenten. De lokale bestuurskracht is immers een complex gegeven dat te maken heeft met elementen zoals schaal, financiële capaciteit, ambtelijke en politieke organisatiecapaciteit. Daarnaast spelen ook de socio-economische factoren een grote rol. In die samenhang is de schaalgrootte van gemeenten steeds nadrukkelijker aan de orde. Schaalvergroting kan ertoe bijdragen de bestuurskracht van de gemeenten te verhogen. Na 31 december 2011 – dit is de uiterste datum waarop gemeenteraden een definitief voorstel tot fusie bij de Vlaamse Regering kunnen indienen met het oog op een fusie per 1 januari 2013 - zal ik het kader voor vrijwillige fusie dat de Vlaamse Regering in 2010 uitwerkte, evalueren. Op basis van die evaluatie zal ik aan de Vlaamse Regering een voorstel formuleren voor een eventuele voortzetting van de operatie voor schaalvergroting na de lokale verkiezingen van oktober 2012.

Vraag nr. 148 van 1 december 2011 van de heer Marnic De Meulemeester, Vlaams volksvertegenwoordiger aan de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand

Lokale en provinciale mandatarissen - Eretitel

Vragen

1. Is de minister van oordeel dat de titel van ere-eerste schepen kan worden gevraagd en toegekend?
2. In de hypothese dat de toekenning van de titel van ere-eerste schepen niet mogelijk is onder de huidige regeling, kan dit dan wel onder de veel ruimere delegatie zodra het Gemeentedecreet is gewijzigd?

Antwoorden

Artikel 69 van het Gemeentedecreet bepaalt dat de Vlaamse Regering de eretitel van de burgemeester en de schepenen toekent onder de voorwaarden die ze vaststelt. Die voorwaarden zijn bepaald in de artikelen 57 tot en met 59 van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 januari 2007 houdende het statuut van de lokale en provinciale mandataris, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009.

Voor de schepenen is artikel 57, §3, van dit besluit van toepassing: "Een aftredende schepen, die zijn mandaat gedurende een legislatuur of ten minste zes jaar in dezelfde gemeente heeft uitgeoefend, kan de Vlaamse Regering verzoeken hem de eretitel van zijn mandaat te verlenen."

1. In de huidige stand van de wetgeving is het niet mogelijk om de titel van ere-eerste schepen aan te vragen en toe te kennen. Artikel 69 van het Gemeentedecreet bepaalt dat de Vlaamse Regering de eretitel van schepenen toekent, zonder in de mogelijkheid te voorzien hierin een rangorde aan te brengen.
2. Momenteel bereid ik een wijziging van het gemeentedecreet voor. In het ontwerp ligt ook vevat dat artikel 69 van het Gemeentedecreet zal gewijzigd worden. De gemeenteraad zal de bevoegdheid krijgen om de eretitel van schepenen toe te kennen. Ook het voorstel tot wij-

ziging van dit artikel voorziet niet in de mogelijkheid om een rangorde aan te brengen. Het college is - zoals het woord zelf zegt - een collegiaal orgaan, waarbij alle leden dezelfde verantwoordelijkheid dragen. In die zin is het logisch dat alle leden dezelfde eretitel kunnen krijgen. Het mandaat van eerste schepenen mag dan wel een grote politieke betekenis hebben, in juridische zin is deze rangorde enkel van belang in het geval van een tijdelijke afwezigheid van de burgemeester (artikel 63, tweede lid, van het Gemeentedecreet). De verschuiving van de bevoegdheid naar de gemeenteraad om de eretitel van schepenen toe te kennen en ook de voorwaarden voor de toekenning ervan te bepalen strekt niet zo ver om ook een rangorde te bepalen.

Vraag nr. 76 van 26 oktober 2011 van mevrouw Katrien Schryvers, Vlaams volksvertegenwoordiger, aan de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand

Gemeentedecreet-Verwantschap

Vragen

1. Het is voor een gemeenteraadslid verboden deel te nemen aan besprekingen en stemmingen over aangelegenheden waarbij aanverwanten tot en met de vierde graad een persoonlijk en rechtstreeks belang hebben. Dit verbod strekt niet verder dan de bloed- en aanverwanten tot de tweede graad als het gaat om de voordracht van kandidaten, benoemingen, afzettingen en schorsingen. Vanwaar dit verschil in graad van verwantschap? Gaat de minister er niet van uit dat in beide gevallen de belangenvermenging even nadrukkelijk

PARLEMENTAIRE VRAGEN

kan zijn? Is een aanpassing van de regelgeving zodat gemeenteraadsleden zich moeten onthouden van eender welke beslissing of bespreking waarbij verwanten tot in de vierde persoonlijk of rechtstreeks belang bij hebben, volgens de minister aangewezen?

2. De verwantschap is enkel gebaseerd op juridische verwantschap. Feitelijk samenwonenden vallen dus niet onder het verbod vervat in artikel 27 van het Gemeentedecreet. Nochtans kunnen ook mensen die feitelijk samenwonen een zelfde verbondenheid hebben als bijvoorbeeld wettelijk samenwonenden. Kan er volgens de minister ook in dit geval sprake zijn van belangenvermenging? Is het een optie om ook feitelijk samenwonenden te onderwerpen aan het verbod vervat in artikel 27 van het Gemeentedecreet?

Antwoorden

1. Het verbod van artikel 27, §1, 1° van het Gemeentedecreet, met name het verbod voor raadsleden om deel te nemen aan de bespreking en stemming over aangelegenheden waarin ze een rechtstreeks belang hebben, hetzij persoonlijk hetzij als vertegenwoordiger, of waarbij de echtgenoot of bloed- of aanverwanten tot en met de vierde graad een persoonlijk en rechtstreeks belang hebben, strekt inderdaad niet verder dan de bloed- of aanverwanten tot en met de tweede graad als het gaat om de voordracht van kandidaten, benoemingen...afzettingen en schorsingen. Deze regeling is reeds te vinden in de (oude) gemeentewet meer bepaald in artikel 68, 1°, waarin ze, als tweede alinea, werd ingeschreven door de wet van 30 december 1887. Dezelfde regeling werd dan achtereenvolgens overgenomen in artikel 92, 1° NGW en in artikel 27,

§1, 1° van het Gemeentedecreet. De reden waarom deze bepaling in 1887 werd ingevoerd was om een einde te maken aan de toenmalige controverse over de vraag of het verbod om deel te nemen aan de stemming nu al dan niet van toepassing was in geval van o.m. benoemingen.

2. Er werd beoogd een einde te maken aan de uiteenlopende visies ter zake door de invoering van alinea 2 in artikel 68, 1° van de Gemeentewet, een alinea die wel degelijk het verbod toepast op voordrachten van kandidaten benoemingen, afzettingen en schorsingen maar dit beperkt tot bloed- en aanverwantschap tot de tweede graad, dit om niet teveel mandatarissen af te houden van de stemmingen (G. Dovillée, La Loi Communale, 1933, nr.279). 2. Belangenvermenging ingeval van feitelijk samenwonenden is inderdaad mogelijk. Feitelijk samenwonen is evenwel niet juridisch gedefinieerd en bovendien, zeker in grotere gemeenten, een oncontroleerbaar gegeven. Op dit ogenblik is het daardoor dan ook

geen optie om feitelijk samenwonenden te onderwerpen aan het verbod van artikel 27, §1, 1° van het Gemeentedecreet.

Vraag nr. 6 van 27 september 2011 van de heer Marc Hendrickx, Vlaams volksvertegenwoordiger, aan mevrouw Freya Van den Bossche, Vlaams minister van Energie, Wonen, Stedenbeleid en Sociale Economie.

Informatie-uitwisseling Sociale Huisvestingsmaatschappijen – Uitspraak privacycommissie

Vragen

1. Hoe gaat de minister de uitspraak van de privacycommissie in de praktijk uitvoeren? Op welke manier zullen de huisvesters en de afdeling Toezicht (RWO) hierover instructies krijgen?
2. Is de minister van mening dat het Kaderbesluit Sociale Huur in zijn huidige vorm compatibel is met de uitspraak van de Privacycommissie? Zo nee, in welke oplossing voorziet zij?

Antwoord

Het advies van de Privacycommissie is duidelijk. Het uitwisselen van persoonsgegevens van (kandidaat)-huurders betreffende tekortkomingen inzake betaling van de huur en onderhoud van de woning, of andere tekortkomingen of eventuele gerechtelijke stappen die werden gezet ten aanzien van de huurder kan bij gebrek aan een afdoende decretale basis niet. De Vlaamse Wooncode bevat geen bepaling die de gegevensuitwisseling tussen sociale verhuurders mogelijk zou maken. Een decretale bepaling invoegen in de Vlaamse Wooncode die het mogelijk zou maken om die gegevensuitwisseling te kunnen realiseren, kan slechts als daarbij kan worden aangetoond dat de inbreuk op de privacy van het individu proportioneel is ten opzichte van het algemeen belang dat daarmee wordt gediend. Hierbij dient ook verwezen naar het antwoord op uw vraag nr. 417 van 24 mei 2011, waarin werd gesteld hoe moeilijk het wellicht is om in deze wettelijke context een evenwicht te vinden tussen het grondrecht op wonen en het recht op privacy enerzijds en de door U aangehaalde problematiek anderzijds. Het advies van de privacycommissie geeft m.a.w. niet veel manoeuvreerruimte. Dit aspect zal aan bod komen bij de evaluatie van het kaderbesluit sociale huur.

Vraag nr. 142 van 29 november 2011 van mevrouw Katrien Schryvers, Vlaams volksvertegenwoordiger, aan de heer Geert Bourgeois, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand.

Decreet begraafplaatsen-Bestemming asurne

Vragen

1. Wanneer de bewaring op een andere plaats dan de begraafplaats eindigt, zijn de gemeenten de familieleden verplicht te informeren

over de mogelijkheid om de as, door toedoen van de nabestaande die er zorg voor heeft of – in geval van diens overlijden – zijn erfgenamen, ofwel naar een begraafplaats te brengen om te begraven op de begraafplaats of in de tuin, bij te zetten in een columbarium, uit te strooien op de begraafplaats, in de tuin of op het aan de grondgebied van België grenzende territoriale zee voorziet (artikel 24 van het decreet van 16 januari 2004)?

2. Is er toezicht op de naleving van de bepalingen van het decreet als nabestaanden de as van de overledene mee naar huis nemen?
3. Zijn de gemeenten verplicht een register bij te houden waarin per overledene de wijze van begraven en de bestemming van de as is opgenomen?
4. Is het mogelijk om in artikel 24 van het decreet van 16 januari 2004 de mogelijkheid te voorzien de as terug te brengen, in plaats van in een verplichting te voorzien?

Antwoorden

1. Er is geen decretale verplichting voor de gemeenten die toestemming geven tot crematie of voor intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die een crematorium exploiteren om de familieleden hierover te informeren. In de praktijk gebeurt deze informatieverstrekking wel.
2. Eens de nabestaanden de as op rechtmatige manier in hun bezit hebben, is toegestaan dat de as in de tuin wordt begraven of uitgestrooid, tenzij dit strijdig is met de keuze van de overledene in zijn laatste wilsbeschikking.
3. Het is in de praktijk zeer moeilijk toezicht uit te oefenen op de naleving van de bepalingen van het decreet van 16 januari 2004 met betrekking tot de thuisbewaring van een asurne. De mogelijkheid om de as thuis te bewaren is door de wet van 8 februari 2001 in artikel 24 van de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging

PARLEMENTAIRE VRAGEN

- ingevoegd. Een koninklijk besluit van 30 december 2001 had tot doel dit artikel uit te voeren. Dit KB bepaalde o.a. dat iedere verplaatsing van de urne onderworpen werd aan een verklaring bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente waar de as van de overledene begraven of bewaard werd, voorafgaandelijk aan de verplaatsing ervan. In de praktijk was dit moeilijk afdwingbaar en niet uitvoerbaar. De toenmalige Vlaamse Regering besloot dan ook om dit KB te schrappen: artikel 49, 3°, van het besluit van de Vlaamse Regering van 14 mei 2004 tot organisatie, inrichting en beheer van begraafplaatsen en crematoria heft het KB op.
4. Ja. De wettelijke basis is artikel 6 van het besluit van de Vlaamse Regering van 14 mei 2004 tot organisatie, inrichting en beheer van begraafplaatsen en crematoria, voor wat betreft de as die wordt begraven, bewaard of uitgestrooid op de begraafplaats. Voor wat betreft de as die door de nabestaanden wordt meegenomen moeten de nabestaanden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand expliciet melden waar de as zal worden begraven, bewaard of uitgestrooid en wie er de zorg voor draagt (zie bijlage 1 van de omzendbrief BA-2006/03 betreffende de toepassing van het decreet van 16 januari 2004 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging en de uitvoeringsbesluiten).
5. Het lijkt niet aanwezig de principiële verplichting om de as terug te brengen naar de begraafplaats, te vervangen door een mogelijkheid. Ook al is het toezicht op deze bepalingen moeilijk, deze principiële verplichting is belangrijk in functie van de bekommernis te vermijden dat de as terecht komt in omstandigheden die afbreuk zouden doen aan het beginsel van de aan de overledene verschuldigde eerbied.

Tot slot

Het Agentschap voor Binnenlands Bestuur beschikt naast het tijdschrift BinnenBand over nog andere communicatiekanalen, waarlangs zij informatie naar de lokale en provinciale besturen verspreidt.

Website: www.binnenland.vlaanderen.be

Binnen@nd is de elektronische nieuwsbrief van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur. In deze nieuwsbrief is recente info over het binnenlands bestuur, het stedenbeleid en het inburgeringsbeleid in Vlaanderen opgenomen: beslissingen van de Vlaamse Regering, de ministers, het Vlaams Parlement, het agentschap. De nieuwsbrief verschijnt zo vaak er nieuws te melden valt, hij heeft dus geen vaste periodiciteit. U kunt zich abonneren op de nieuwsbrief via onze website.

Publicaties: Over belangrijke nieuwe ontwikkelingen of nieuwe regelgeving geeft het Agentschap voor Binnenlands Bestuur een publicatie uit. U kunt alle publicaties bestellen via onze website. Besturen en andere geïnteresseerden kunnen onze publicaties gratis bestellen zolang de voorraad strekt. Voor particulieren geldt wel de beperking van maximum twee exemplaren van dezelfde publicatie per aanvrager.

Naast bestelling via elektronische weg, kan u de publicaties ook aanvragen via:

- martine.vanruyskensvelde@bz.vlaanderen.be
- 02 553 40 39

Beleidsdomein Bestuurszaken
Wegwijs in het Agentschap voor Binnenlands Bestuur
 provinciale afdelingen

Antwerpen

Limburg

Vlaams-Brabant

Oost-Vlaanderen

West-Vlaanderen

Agentschap voor Binnenlands Bestuur
 Afdeling Antwerpen
 Koningin Elisabethlei 22-24
 2018 Antwerpen
 fax: 03 240 53 77

binnenland.antwerpen@vlaanderen.be

Guy Peeters (afdelingshoofd)	03 240 51 19
Secretariaat	
Peter Verpoorte	03 240 53 26
Ria Truys	03 240 57 42
Coördinatie regelgeving en werking	
Jan Van Dyck	03 240 53 20
Kristine Van de Peer	03 240 53 28
Coördinatie financiën en personeel	
Geert Mertens	03 240 58 14
Overheidsopdrachten en patrimonium	
Sofie Andriessen	03 240 58 19
Walter Frans	03 240 55 96
Regelgeving en werking	
An Van Herck	03 240 53 92
Paul Gobel-Van Damme	03 240 55 97
Personeel lokale besturen	
Jan Verhulst	03 240 55 28
Hans Buysse	03 240 55 25
Financiën lokale besturen en BBC	
Leo Brauns	03 240 57 09
Jan Pauwels	03 240 58 65
Wilfried Nicolaes	03 240 53 17
Geert Verbist	03 240 58 08
Fiscaliteit	
Eddie Kassirer	03 240 53 13
Audit en Financiën OCMW's	
Geert Verbist	03 240 58 08
Jan Pauwels	03 240 58 65
Erediensten	
André Van Beek	03 240 58 51
Els Broeckx	03 240 58 52

Agentschap voor Binnenlands Bestuur
 Afdeling Limburg
 Universiteitslaan 1
 3500 Hasselt
 fax: 011 29 96 21

binnenland.limburg@vlaanderen.be

Sandra Beckers (afdelingshoofd)	011 29 96 50
Erwin Das (stafmedewerker)	011 29 96 35
Secretariaat	
	011 29 96 20
Coördinatie	
Frank Baret	011 29 96 43
Jan Ruyters	011 29 96 73
Werking lokale overheden	
Wim Somers	011 29 96 66
Ludo Callens	011 29 96 68
Maryse Bouduin	011 29 96 44
Personeel	
Veerle Paulissen	011 29 96 45
Financiën en BBC	
Yolanda Van Sweevelt	011 29 96 60
Kenny Bosch	011 29 96 72
Liesbeth Maesen	011 29 96 58
Kadiga Nidlachcn	011 29 96 96
Fiscaliteit	
Kristof Vanhamel	011 29 96 61
Overheidsopdrachten	
Carine Wolfs	011 29 96 88
Patrimonium en PPS	
Liesbeth Beckers	011 29 96 81
Politie, Welzijn, Ruimtelijke Ordening	
Denise Robben	011 29 96 84

Agentschap voor Binnenlands Bestuur
 Afdeling Vlaams-Brabant
 VAC-Leuven (13de en 14de verd.)
 Diestsepoort 6 bus 1
 3000 Leuven fax: 016 26 90 08

binnenland.vlaamsbrabant@vlaanderen.be

Nicole Pijpops (afdelingshoofd)	016 66 62 20
Secretariaat	
	016 66 62 24
Coördinatie en ondersteuning	
Kristel Adriaenssens	016 66 62 46
Werking lokale overheden	
Geert Demarsin	016 66 62 70
Kris Vermeersch	016 66 62 76
Overheidsopdrachten en Patrimonium	
Geert Demarsin	016 66 62 70
Nele Smets	016 66 62 80
Personeel	
Ludo Steenwinckel	016 66 62 40
Marina Buedts	016 66 62 60
Financiën gemeenten, OCMW's, erediens	
Michel Van Grasdorff	016 66 62 47
BBC	
Lotte Leenders	016 66 62 54
Fiscaliteit	
Veerle Coomans	016 66 62 36
Olivia Solemé	016 66 62 37

Agentschap voor Binnenlands Bestuur
 Afdeling Oost-Vlaanderen
 Gouvernemenstraat 1
 9000 Gent
 fax: 09 267 82 99

binnenland.oostvlaanderen@vlaanderen.be

Riet Erauw-Zegers (afdelingshoofd)	09 267 81 23
Coördinatie en ondersteuning	
Raymonde Rommel	09 267 82 50
Kris Coupé	09 267 83 82
Wim Vandenhaute	09 267 82 28
Liesbeth De Clercq	09 267 82 46
Werking lokale overheden	
Johan Nyckees	09 267 84 07
Marleen De Groote	09 267 83 70
Personeel	
Ellen Huyse	09 267 83 27
Financiën	
Bernard Struyve	09 267 82 32
Dimitri Dujardin	09 267 82 87
Petra Garré	09 267 83 74
Joris Bastiaen	09 267 83 66
Overheidsopdrachten en patrimonium	
An De Meester	09 267 84 08
An De Gussemé	09 267 84 91
Fiscaliteit	
Tania Janssens	09 267 83 72
Erediensten	
Joris Bastiaen	09 267 83 66

Agentschap voor Binnenlands Bestuur
 Afdeling West-Vlaanderen
 Burg 4
 8000 Brugge
 fax: 050 40 56 00

binnenland.westvlaanderen@vlaanderen.be

Bruno Vanmarcke (afdelingshoofd)	050 40 56 36
Coördinatie & ondersteuning	
Heidi Godderis	050 40 56 25
Stefanie Kerkhof	050 40 56 40
Organisatie & werking lokale besturen	
Thomas Van Langenhove	050 40 56 06
Werking lokale besturen	
Caroline Dumoulin	050 40 56 34
Emmanuel Dethier	050 40 56 72
Overheidsopdrachten & Patrimonium	
Ivan Hoste	050 40 56 43
Caroline Hollevoet	050 40 56 47
Pieter Van Maldegem	050 40 56 46
Financiën & Personeel lokale besturen	
Pascale Verhaeghe	050 40 56 63
Financiën – Juridisch (incl. fiscaliteit)	
Willem Van Damme	050 40 56 59
Financiën lokale besturen	
Andy De Bruyne	050 40 56 60
Nele Labat	050 40 56 13
Financiën & Audit OCMW's	
Virginie Lakiere	050 40 56 61
Financiën erediens	
Susy Vlamynck	050 40 56 68
Personeel lokale besturen	
Marthe Claeys	050 40 56 50
Jan Coudron	050 40 56 05

Beleidsdomein Bestuurszaken
Wegwijs in het Agentschap voor Binnenlands Bestuur
centrale afdelingen — Boudewijnlaan 30 bus 70, 1000 Brussel

Algemeen Directeur

Sami Souguir 02 553 40 38
fax: 02 553 01 92

secretariaat 02 553 01 78 of 02 553 01 91

Staf organisatieontwikkeling

Steve Waeyaert 02 553 40 51

secretariaat-AD@bz.vlaanderen.be

Afdeling Stedenbeleid, Inburgering en Integratie

Stedenbeleid

Monique De Ceuster 02 553 40 29
info@thuisindestad.be

Integratie

Luus Heyligen 02 553 33 12
integratie@vlaanderen.be

Inburgering

Annemie Degroote 02 553 32 53
inburgering@vlaanderen.be

Afdeling Organisatie en Beheer

begroting, ambtenarentoken, website,
verkiezingen, BinnenBand, statistische info,
mandatendatabank

Piet Van der Plas (afdelingshoofd) 02 553 59 03
fax: 02 553 43 01

secretariaat 02 553 40 21 of 02 553 39 63

binnenland@vlaanderen.be

Begroting

Jeroen Dejonckheere 02 553 44 37

Website en lay-out

Sylvie Van de Waeter 02 553 38 30

Verkiezingen en ICT

Tom Doesselaere 02 553 40 12

Administrateur-generaal

Guido Decoster 02 553 39 26
fax: 02 553 43 01

Staf beleid 02 553 39 24 of 02 553 39 46

binnenland@vlaanderen.be

Afdeling Lokale en Provinciale Besturen Financiën en Personeel

Johan Ide (afdelingshoofd) 02 553 40 03
fax: 02 553 40 02

secretariaat 02 553 37 82

binnenland@vlaanderen.be

bbcgp@vlaanderen.be

gesubsidieerdeinfrastructuur@vlaanderen.be

Financiën

Ann De Saedeleer 02 553 39 78
Steve De Boever 02 553 40 07

Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden

Nico De Vulder 02 553 39 62

Fiscaliteit

Lieve Lemoine 02 553 39 76

Beleids- en Beheerscyclus

Rudi Hellebosch 02 553 35 14
Bart Van Doren 02 553 40 41

Gesubsidieerde infrastructuur

Paul Van Herpe 02 553 40 65

Personeel

Anit Vervoort 02 553 37 32
Ivo Driesen 02 553 39 99

Lokale en provinciale verkiezingen 2012

Verkiezingssecretariaat 02 553 59 75 of 02 553 59 67

info@vlaanderenkiest.be

Afdeling Lokale en Provinciale Besturen Regelgeving en Werking

Rudy Janssens (afdelingshoofd) 02 553 39 70
fax: 02 553 39 52

secretariaat 02 553 43 21
of 02 553 37 13

binnenland-juridisch@vlaanderen.be

Organieke regelgeving

Marc Verhulst* 02 553 01 99
Wouter Verhille 02 553 41 69
Jeroen Van der Meeren** 02 553 43 05
Anneleen Christiaens* 02 553 39 59
Cathy Van Durmen 02 553 38 84

Werking lokale overheden

Jo Craeghs 02 553 40 11

Werking intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, autonome bedrijven

Marc Verhulst 02 553 01 99
Anneleen Christiaens 02 553 39 59

OCMW-verenigingen

Jeroen Van der Meeren 02 553 43 05

Overheidsopdrachten

Joan Halsberghe 02 553 35 27

Patrimonium

Jeroen Van der Meeren 02 553 43 05

Begraafplaatsen en lijkbezorging

Edwin Lefebre 02 553 40 16

Erediensten

Jonas Van den Storme 02 553 40 73

*voor intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en lokale openbare
bedrijven

**voor de OCMW-verenigingen